

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ȘI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

Duminică de Sânziene

la Jora de Mijloc, Orhei

Aruncarea Jerbei de flori în împărăția apelor

PAVEL POPA Septembrie — început de toamnă	1
Calendar Cronologic	3
MARIA SCOARȚĂ E plină lumea de frumos	7
NONA	8
ELENA BEJENARI 2013 – Anul lui Spiridon Vangheli	9
EUDOCIA SOCINSKY-PLĂCINTĂ Ca o icoană, baștina	10
ELENA LEVIȚAIA Cireșar — 2013	11
Viitor fără trecut nu există	11
Duminică de Sânziene	12
LIDIA COLESNIC Vatici la 570 ani	13
LIDIA SITARU Formarea profesională continuă a bibliotecarilor	14
VICTOR GHILAȘ Nai	15
VERA SCHIRLIU Ecoul codrilor	17
OLGA STAYER Vizită de studiu în Letonia	18

CAROLINA GAVRILIUC Dumitru Matcovschi — simbol emblematic al Basarabiei	18
IRINA EMELIAN „poeme ale neamului”	19
GHEORGHE NICOLAESCU Un portret aniversar	20
ANGELA BURAVEȚ Omagiu lui Ștefan cel Mare și Sfânt	21
TATIANA LEȘAN Salut Europa!	21
ANGELA URSACHE Duminică Mare — tradiție locală	22
Guguțel din Mateuți	23
ION DOMENCO Păstrați horele și cântul, ele-îmbogățesc pământul	24
GALINA PRODAN Crinul plecat în cerului	26
SERGIU CUMATRENCO Bibliotecile satești — sursă de rusificare?	27
Pe lucrătorii din cultură i-a ajuns cuțitul la os	28
MARIANA MUȘTUC Negând limba ne negăm neamul și strămoșii	30

Duminică de Sânziene la Jora de Mijloc, Orhei

PROIECTUL „REALITĂȚI CULTURALE”
nr. 9 (27) septembrie 2013

Adresa: mun. Chișinău, str. București,
68, of. 313, 314

Tel.: (+373 22) 20-25-53

Mob.: (069) 39 24 98 (redacția)

Fax: (+373 22) 20-25-55

E-mail: popapavel55@gmail.com
notografprim@gmail.com

COLEGIUL DE REDACȚIE

Pavel Popa, redactor-șef

dr. Varvara Buzilă,
Muzeul Național
de Etnografie și
Istorie Naturală

dr. Victor Ghilaș, AȘM

Claudia Șerșun,
Ministerul Culturii

Mariana Cocieru, AȘM

Veta Ghimpu-Munteanu,
Teleradio-Moldova

Gheorghe Nicolaescu,
Cabinetul metodic
al Ministerului Culturii

Tudor Grigoriță,
Secția Cultură Ialoveni

Cristian Șarban,
design, tehnoredactare

Editura „Notograf Prim” s.r.l. /
Tipografia F.E.P. Grafema Libris s.r.l.

Septembrie — început de Toamnă

*Toamna e anotimpul
doinelor cântate în șoaptă,
al sentimentelor de dragoste,
al iubirilor zbuciumate și al
sufletelor pereche — miri și
mirese. E anotimpul emoțiilor.
Încep nunțile...*

Nu este un secret, pentru toată lumea, că anul este constituit din patru (diviziuni) anotimpuri. Fiecare anotimp redă întocmai schimbările anuale ale climei și sunt determinate de înclinarea axei Pământului în raport cu rotația lui pe orbită în jurul Soarelui. Pământul în timpul rotației sale descoperă patru poziții față de Soare (cele patru anotimpuri). Cea de-a treia poziție corespunde anotimpului Toamna: pe 22 septembrie, razele Soarelui cad perpendicular pe Ecuator și încălzesc cele două emisfere în mod egal. Diferența este că în Emisfera Nordică este toamnă, iar în Emisfera Sudică este primăvară. Această zi se numește Echinoxul de Toamnă, când ziua este egală cu noaptea și va descrește până la solstițiul de iarnă — 21 decembrie. Acest moment (22 septembrie) indică începutul toamnei astronomice. În popor, toamnei i se mai zice cea de-a treia fiică a anului. Toamna este anotimpul care face legătura între vară și iarnă. În această perioadă, frunzele foioaselor se îngălbenesc, treptat capătă o culoare roșiatică sau brună, încep să cadă. Zilele devin din ce în ce mai scurte și mai răcoroase, nopțile mai lungi și mai friguroase, încep ploile, păsările călătoare zboară în țările calde. Toamna e anotimpul recoltei și al abundenței, perioada când oamenii

pregătesc provizii pentru iarna. Aurul toamnei — cerealele, legumele și fructele se înmagazinează în hambarele și beciurile oamenilor. Gospodinele depozitează dulceturi, murături și compoturi. Pe rafturi predomină culorile: roșu de la tocături, verde de la murături, violet închis de la dulceața de prune și galben de la compoturi.

Septembrie prevestește sosirea toamnei. În calendarul Gregorian luna septembrie este a noua, cu o durată de 30 de zile. Semnificația numărului nouă — ordinea de desfășurare a lunii septembrie în contextul anului este importantă, caracterizează întocmai ocupațiile poporului în raport cu activitatea sa pe parcursul acestei perioade de timp — „încununarea eforturilor” (1) depuse de oameni în procesul agricol — semănatul grâului, ovăsului, secarei, mazărei ș.a. îngrijirea plantelor și culegerea, strânsul roadei — etapa finală a acțiunii respective. Acest proces reprezintă o perioadă de viață a plantelor de la înviere — semănatul și până la moarte — strânsul roadei, „el exprimă începutul și sfârșitul” (2) acestui ciclu. În acest context numărul nouă are o valoare ritualică — prezintă căile omului în relație cu agricultura: prelucrarea pământului, crearea fondului de alimentare a familiei etc. Luna septembrie este considerată cea mai importantă lună în viața poporului a cărui ocupație de bază este agricultura, atunci se vede rostul muncii omului de peste an.

În calendarul roman (până în anul 153 î. Chr.) luna septembrie era luna a șaptea. „Șapte” în limba latină însemna „septem”, de aici provine numele lunii respective. Grecii nu-

PAVEL POPA

meu luna septembrie Boedromion. Noi numim popular luna septembrie — Răpciune, care semnifică „răcire a timpului — ca în zicala, *În luna Răpciuni / Cad copiii pe tăciuni!*, adică se strâng în jurul focului — și Vinițel sau Vinimeriu, timpul culesului viței-de-vie și stoarcerii strugurilor pentru vin” (3). Vița de vie, în credința ortodoxă simbolizează chipul lui Hristos. Iisus Hristos reprezintă tulpina viței de vie iar apostolii mlădițele care au viață numai în cazul când sunt altoite de tulpina acestei plante. La fel creștinii au viață doar când duc o autentică viață în Hristos, împărtășindu-se direct din El. Hristos a ales vița de vie cu multă înțelegere, ea în singurătate nu poate ajunge la maturitate dacă nu este îngrijită de om, să o taie și să o lege la timp și în profundă cunoaștere ca să dea rodul ei.

Asemenea și omul are necesitatea sa fie îndrumat și corectat când greșește, spre a putea rodi veșnic. Orice roadă duhovnicească este condiționată de păstrarea dreptei credințe și a unei continue hrăniri din Hristos.

Conform credinței biblice, la 1 septembrie este **Indicțiunea (Anul Bisericesc)** — începutul Anului bisericesc consacrat roadelor pământului, este zi de hram. Tradiția moștenită din Legea Veche, ne povestește că „în această zi s-a început crearea lumii și tot în această zi Și-ar fi început Mântuitorul activitatea Sa publică” (4). Credința populară presupune că, după cum este această zi, așa este tot anul: „dacă dimineața este ploioasă-

să, va fi primăvara ploioasă; dacă la amiază este frumos, va fi anul bun; dacă toată ziua este ploaie sau soare, tot anul va fi ploios sau secetos. Dacă ziua este posomorâtă, toamna va fi rea și oamenii nu-și vor putea strânge recoltele; dacă va tuna în această zi, va fi toamna lungă” (5).

Chiar dacă strânsul roadei este în toi, în septembrie agrigultorii mai au grijă să: Are câmpurile de grâu și să le samene până la data de 13. Să samene spanac, morcovi, să răsădească salata de iarnă; Adune semințele coapte de prin grădini; Culegeagă castraveții copti; Culeagă strugurii, să-i întindă la soare, ca să le iese umezeala; În a doua jumătate de septembrie se ia miera de la stupi.

În popor se crede că: Dacă în Răpciune va fi cald, Brumărel va fi rece și umed; Va fi multă zăpadă în Faur și anul va fi mănșos, dacă în septembrie va tuna; Dacă rândunelele vor pleca timpuriu, atunci iarna va sosi foarte repede; Vântul de septembrie e vânt bogat; Dacă înfloresc scaieții în septembrie, atunci va fi toamnă frumoasă.

Simbolurile lunii Florile

Ochiul boului Zorelele

Floarea de nu-ma-uita

Copacii

Salcia plângătoare Maslinul

Luna septembrie este bogată în sărbători religioase.

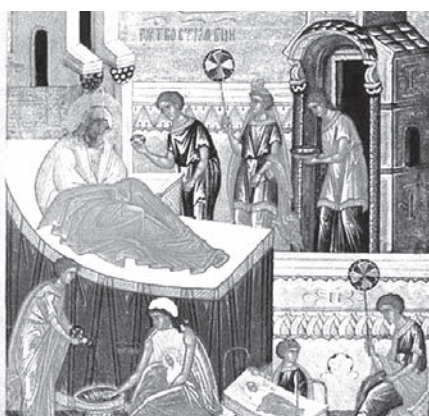
Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul / 11 septembrie

În fiecare an, creștin-ortodocșii prăznuiesc cu tristețe și evlavie, Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul — Înaintemergătorul, cel mai important profet al lui Iisus.

În această zi se ține post negru sau aspru. Se permite a folosi doar struguri și apă. Este bine să nu se consume vinul roșu, deoarece este considerat sângele Botezătorului, deasemenea și fructe sau legume roșii, varză, pentru că pe varză a fost tăiat capul profetului, nu se mănâncă fructe rotunde, nuci, mere, harbuz, care au forma capului. Nici să se taie cu cuțitul nu este permis, totul trebuie rupt cu mâna. Este interzis să se mănânce fructe și legume în cruce. Această zi semnalează venirea frigului.

Nașterea Maicii Domnului / 21 septembrie

Nașterea Maicii Domnului — cea mai însemnată sărbătoare a toamnei, care reprezintă punctul finis al verii și începutul toamnei. Din această zi pornesc lucrările agricole de toamnă. Tot în această zi rândunelele își pregătesc zborul spre țările calde, plantele nu mai sunt bune de leac, vremea devine capricioasă, mai răcoroasă, se începe culesul strugurilor, se strâng nucile. Este bine să te odihnești, să nu lucrezi în camp sau în gospodărie, se sărbătorește cu veselie.

Înălțarea Sfintei Cruci / 27 septembrie

Ziua Crucii, așa se mai numește sărbătoarea în popor, este cinstită prin post și praznice. Tradiția interzice ca în această zi să se mănânce usturoi, nuci, prune, mai bine zis alimente al căror miez se aseamănă cu crucea. Se sfințește busuiocul, menta și cimbrul, în timpul slujbei ele sunt păstrate lângă cruce. Se crede că busuiocul sfințit la biserică are puterea magică de a alina durerile, mai ales de dinți. Bolnavii de friguri pentru a se vindeca se afumă cu crenguțe de busuioc aprinse. Atunci când bolesc păsările, easte bine ca în vasele lor cu apă să se pună busuioc.

Bibliografie:

1. http://www.armonianaturii.ro/Semnificatiile-numarului-noua.html*articleID_134-articol.
2. Ibidem.
3. Ion Ghinoiu, Mica enciclopedie de tradiții românești, editura AGORA, p.249.
4. <http://www.rugaciuni.ro/modules/news/article.php?storyid=608>.
5. Ibidem.

Calendar Cronologic

Rubrică îngrijită de Pavel Popa

1 SEPTEMBRIE

Ziua de cunoștințelor.

1951

Nadejda Cepraga, s-a născut la 1 septembrie 1951 în s. Râspopeni, Șoldănești. Studiază la Școala medie de muzică „Șt. Neaga” (1971-1975), la Institutul de Arte „G. Musicescu” (1975-1982). În anii 1973-1983 lu-

crează solistă în Orchestra Radioteleviziunii din Chișinău. Premii la Festivalul „Prietenia popoarelor” (Paris, 1972), la Concursul internațional al cântecului popular (Berlin, 1973), Concursul tinerilor interpreți (Ialta, 1975), la Festivalul XI mondial al tineretului și studenților (Havana, 1978), la Concursul de muzică ușoară „Turnurile Vilniusului” (1974); Artistă Emerită (1979); Artistă a Poporului (1988); 1999 — „Artistă Emerită a Rusiei”; 2003 — ordinul „Crucea de Aur” a Rusiei; 2004 — diploma guvernului de la Moscova pentru participarea la programul anual de caritate „Copiii Păcii și Bunătății”; 2005 — Medalia de Aur către aniversarea a 100 de ani de la nașterea lui Mihail Șolohov, pentru participarea activă la festivalul „Primăvara lui Șolohov”; 2007 — Medalia prefectului districtului de sud-est a Moscovei. În 2008 este decorată cu Ordinul „Ecaterina cea Mare” de gradul I.

1957 S-a născut dl **Gheorghe Guriuc**, șeful Secției de Cultură a raionului Orhei.

1958 S-a născut dna **Emilia Garbuz**, șefa Secției de Cultură a raionului Râșcani.

3 SEPTEMBRIE

Ziua Armatei Naționale a Republicii Moldova.

1928

Ion Druță s-a născut la 3 septembrie 1928, s. Horodiște, Soroca, scriitor. În 1945 absolvă cursurile de tractorist, Școala de silvicultură și Cursurile superioare (Institutul de Literatură „M. Capșa”) al US, URSS. Din 1960 pleacă la Moscova. Publică primele povestiri la începutul anilor '50. Volumele: „Frunze de dor”, „Balade din câmpie”, „Ultima lună de toamnă”, „Povara bunătații noastre”, „Clopotnița”, „Horodiște”, „Întoarcerea țărâniei în pământ”, „Biserica alba”, „Toiagul păstoriei”

ș.a. fac parte din fondul de aur al literaturii naționale contemporane. A fost decorat cu titlul de Scriitor al Poporului, Premiul de Stat al RSSM (1967). Membru de onoare al Academiei Române, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei. A fost inclus în lista celor 10 scriitori din lume pentru anul 1990. La 26 august 2008 — Premiul de Stat și titlul „Laureat al Premiului de Stat”.

1937

Maria Ciobanu - interpretă de folclor, s-a născut la 3 septembrie 1937, Roșiile, Vâlcea. În urma unui concurs (1962) este primită în Ansamblul „Ciocârlia”, București, apoi Ansamblul „Doina Ilfovului” și a colaborat cu alte ansambluri de cântece și dansuri populare. Maria Ciobanu este laureată a Festivalului național „Cântarea României”, cucerind primul loc la concursul pe țară al soliștilor profesioniști de muzică populară (1977).

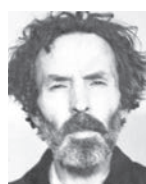
1942

Mihai Cimpoi s-a născut la 3 septembrie 1942 în s. Larga. A absolvit școala în satul natal, Universitatea de Stat (1960-1965). A activat redactor la revista „Nistru”; Consultant la Uniunea Scriitorilor; Redactor la editurile „Cartea Moldovenească” și „Literatura Artistică”; Secretar literar la Teatrul Național și la Teatrul Poetic „A. Mateevici”; În 1987 - secretar al Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor (1987), Președinte al US (1991-2010); Membru de onoare al Academiei Române (1991), al Academiei de Științe a Moldovei (1992), al Uniunii Scriitorilor din România și al Organizației Mondiale a Scriitorilor PEN

4 SEPTEMBRIE

1903

Părintele Dimitrie Balaur s-a născut la 4 septembrie 1903 în c. Răzeni, jud. Lăpușna. A absolvit Facultatea de Teologie, București (1928) și Facultatea de Litere (1932). Muncește redactor la revista „Biserica Ortodoxă Română” (1928-1937), consilier cultural al Episcopiei Hotinului și redactor la revista „Biserica Basarabeană” (1937- 1944), la seminarul „Nifon Mitropolitul” (1944-1948) și preot la biserica Cașin de lângă București (1948-1959), deținut politic în închisorile Jilava,

Gherla și Periprava (1959-1964), preot la bisericile „Răzoare”, „Sf. Vineri” și „Sf. Nicoale” din București (1964- 1991). Este valoros publicist bisericesc și traducător. În 1991 a publicat traduceri românești ale cărților „Castitatea și căsătoria” de Neviadovski și „Convorbiri cu tineretul” de Zenkovski.

6 SEPTEMBRIE

1952

Ioana Capraru s-a născut la 6 septembrie, 1952 în s. Cotihana, Cahul. A fost pasionată de muzică de mică. A absolvit Școala de Iluminare Culturală „E. Sârbu” (1975), Soroca, Școala de muzică „Șt. Neaga” (1982) și Institutul de Arte „G. Musicescu” din Chișinău. A cântat cu Orchestrele de muzică populară „Miorița” (1971-1972), „Mugurel” (1980-1990), „Lăutarii” (din 1990). A colaborat cu orchestrele „Lăutarii”, „Plai Moldovenesc”, „Fluieraș”, „Mărțișor”, Orchestra Fraților Advahov. În prezent, este solistă a Orchestrei de muzică populară „Plai moldovenesc”. Maestru în Arte (1993); Artistă a Poporului (2009).

8 SEPTEMBRIE

Ziua internațională a științei de carte.

Ziua Internațională pentru Alfabetizare.

9 SEPTEMBRIE

1936

Nicolae Sulac s-a născut la 9 septembrie 1936 în s. Sadic, Cahul. Autodidact. Cântăreț consacrat, promotor al cântecului popular, ai artei interpretative autentice naționale. În 1956 și-a început cariera muzicală - solist al Capelei Corale „Doina”. În anii 1960-1961 - solist al orchestrei cinematografului „Chișinău”. Între anii 1961 - 1986 lucrează în componența orchestrelor populare „Mugurel”, „Fluieraș”, „Lăutarii”. A cântat în spectacole: „Crai nou” de C. Porumbescu, „Moș Ciocilan” și „Noaptea Sf. Gheorghe” de T. Flondor. Este deținător al numeroaselor titluri onorifice și distincții: 1964 - Artist Emerit; 1967 - Artist al Poporului; 1982 - laureat al Premiului de Stat.

1941

Ion Suruceanu s-a născut la 9 septembrie 1949, s. Suruceni, mun. Chișinău. În 1964 este admis la Colegiul de Cultură Fizică și Sport, pe care îl abandonează în favoarea Colegiului de Muzică

„Ștefan Neaga”. În 1968 - interpret de muzică ușoară în formația „Noroc”. În 1986 devine solist al Filarmeniei, al orchestrei de muzică simfonică și de estradă a Radioteleviziunii din Chișinău. În 2004, Ion Suruceanu este decorat cu „Ordinul Republicii”. I s-au conferit titlurile: „Artist Emerit” (1985), „Artist al Poporului” (1990), „Meritul Civic” (1993).

13 SEPTEMBRIE

1957

Gavriil Gronic s-a născut la 13 septembrie, 1957 în s. Grinăuți, Edineț. A absolvit Școala medie de muzică din Bălți (1972-1976). În anul 1975 a participat la concursul instrumentiștilor din or. Tiraspol, ocupând locul I. În anii 1982-1986 și-a făcut studiile la Institutul de Arte „G. Musicescu” din Chișinău, clasa trompetă. Din anul 1979 G. Gronic este solist-instrumentist al orchestrei de muzică populară „Folclor”. În anul 1999 i se conferă titlul onorific „Maestru în Artă”.

14 SEPTEMBRIE

1906 Petre V. ȘTEFĂNUCĂ s-a născut la 14 septembrie 1906 în laloveni de lângă Chișinău - 12. VII. 1942, lagărul sovietic pentru deținuți politici din Tatarstan; creația sa a fost adunată în Folclor și tradiții populare, 2 volume, Chișinău, 1991.

15 SEPTEMBRIE

Ziua Internațională a Democrației

19 SEPTEMBRIE

1927

Angela Moldovan s-a născut la 19 septembrie 1927, Chișinău - cântăreață. A absolvit liceul la Suceava, apoi Conservatorul la Cluj. Debutază în 1950 pe scena Operei din Cluj. În anul 1953 devine solistă a Ansamblului „Barbu Lăutarul”. Mai târziu este acceptată în cadrul Ansamblului „Ciocârlia”. A jucat în numeroase opere: „Nunta lui Figaro”; „Rigoletto”; „Hänsel și Gretel”. Repertoriul folcloric al Angelei Moldovan este, în mare măsură din culegerile personale din zona nordului Moldovei și a Bucovinei.

20 SEPTEMBRIE

1941

Laura Lavric s-a născut la 20 septembrie 1946, s. Costișa, c. Frătăuții Noi, jud. Suceava, solistă de folclor muzical din Bucovina. Cariera i-a fost și îi este marcată de o activitate concertistică

desăvârșită. Titlurile câtorva creații muzicale ale Laurei Lavric: „Tare-mi place ca să joc”, „Joacă, bădiță, cu foc”; „Vai de omul cel sărac”, „Struguraș mustos”, „La bătută, măi băieți”.

21 SEPTEMBRIE

Ziua Internațională a Păcii.

1947 **Daria Radu**, compozitoare, dirijor de cor, profesoară, s-a născut la 21 septembrie 1947 în s. Redi-Cernovăț, Soroca. A absolvit Școala de Iluminare Culturală din Soroca (1965), Institutul de Arte „G. Musicescu” (1975-1980). Începe activitatea ca dirijor de cor în s. Răscăieți, Soroca, apoi în

Vorniceni, Strășeni (1974-1978), în Sadova, Călărași. Debutază cu „Cantec de duminică” (versuri de Gr. Vieru) devenit șlagăr de la momentul lansării, la fel și piesele „Cantă-mă cat tanără mai sunt”, „Pe strada Creangă” ș. a. interpretate de Anastasia Lazariuc și Olga Ciolacu (Ultimul tango), Margareta Ivanuș (N-am nicio vină), Nina Crulicovschi (Ecoul dragostei). Colaborează și cu Ion Suroceanu, Stela Mitriuc, Maria Bieșu, care a inclus în repertoriul său piesele Moldova mea, Romanță pe o singură strună, Intrebă-mă, cu poezii Gr. Vieru, D. Matcovschi, N. Dabija, V. Romanciuc, Iu. Filip, An. Ciocanu, C. Partole, S. Belicov, Ia. Țurcanu, E. Bulat, C. Dragomir, G. Furdul, P. Cărare ș. a. Este autoarea culegerilor de cântece pentru copii „Clopotelul de argint” (1993), „Ruga iezilor cei trei” (versuri de Iulian Filip) și „Cantec de-nceput” (text de Ianoș Țurcanu). În colaborare cu Iulian Filip și Mircea Guțu, lansează CD-ul ABC-ul muzicii pentru copii (2006), „Hai cu mine, clopotel” (2007), „A venit toamna” (2010), participă la emisiuni tv „Se caută o stea”, „De la 5 la 10”, „Bună dimineața”, precum și radiofonice. Este autoarea cântecului generic al emisiunii „Cinel-cinel”, TVM. A compus și imnuri: al Liceului „Mircea Eliade”, Colegiului Republican Sportiv, SA „Franzeluța” ș. a. numeroase înregistrări ale Daria Radu se păstrează în fondul de aur al Companiei „Teleradio-Moldova”. În anul 1991 D. Radu participă la Concursul internațional de romanță „Crizantema de aur” (Târgoviște, România) — locul I la compartimentul Interpretare, locul III la compartimentul Creație și deținătoare a trofeului „Ioana Radu”, la Concursul „Crizantema de argint”, Chișinău (1992) — Premiului I, iar în 2011 la același concurs — Premiul II la secțiunea Creație. Are numeroase participări în cadrul unor concerte prestigioase, precum și concerte de creație la Palatul

Național (1992, 1994, 1997, 2011). Este membru al Uniunii Muzicienilor din Moldova, Maestru Emerit în Artă” (1991), Ordinul „Gloria Muncii”.

1970 S-a născut dna **Ana-Lucia Culev**, șefa Departamentului Cultură a mun. Chișinău

1977

Valy Boghean s-a născut la 21 septembrie 1977 în s. Bumbăta, Ungheni. A absolvit Școala de muzică de la Cornești, Ungheni. A cântat împreună cu formația fraților săi „Aghelia” în perioada anilor 1993-1995, apoi cu „Panoramic” — 1995, iar în 1998 devine membru al formației de jazz-rock „X-band”. În anul 2002 se implică în proiectul „Anotimpurile dragostei”, desfășurat sub egida Primăriei raionului Ungheni. În aceeași perioadă este membru al formațiilor „Trigon”, „Transbalkanica”, „The Shin”, „Boghean&Band”. Din anul 2010 și-a început cariera solo. Primul său album solo „Doar ea” îl lansează în anul 2011.

23 SEPTEMBRIE

1941

Sofia Vicoveanca s-a născut la 23 septembrie 1941 în c. Toporăuți, jud. Cernăuți, cântăreață de muzică populară. A absolvit Școala Populară de Artă, Suceava. A fost angajată în anul 1959 solistă de muzică populară la Ansamblul „Ciprian Porumbescu” din Suceava. În anul 1965, îi apare primul disc. Din anul 1998, devine cântăreață la Ansamblul „Rapsozii Botoșanilor”. A scos 10 discuri personale și 6 în colaborare; casete audio și video, CD-uri. Actriță de film. A publicat două volume de versuri: „Dureri ascunse” (1996) și „Cu inima-n palme” (2004). I-au fost decernate distincțiile: „Meritul Cultural” (1973, 1976); Medalia „Tudor Vladimirescu” (1975); Crucea Națională „Serviciul Credincios” (2002); Ordinul Național „Meritul Cultural” în grad de Mare Ofițer (2004) etc., Cetățean de Onoare al localităților Suceava, Rădăuți, Siret, Pojorâta, Ciocănești și Vicov (jud. Suceava), al comunelor Ion Creangă din jud. Neamț și Ciocârlău, jud. Maramureș.

1952

Tudor Stăvilă s-a născut la 23 septembrie 1952 în s. Ciocâlteni, Orhei. A absolvit Colegiul de Arte Plastice „A. Plămădeală” din Chișinău (1973) și Academia Națională de Arte Plastice și Arhitectură din Kiev (1981). Director

al Centrului SAIPC al AȘM. Doctor habilitat (2004), profesor cercetător (2010). Activează în domeniu din 1988. A participat (1982-1986) la elaborarea și redactarea Enciclopediei „Literatura și Arta Moldovei”, a programelor internaționale privitor la Patrimoniul cultural (1995-1999). Bursier al UNESCO (Paris, 1998-1999). A inițiat și a realizat manifestări republicane și internaționale cu participarea savanților din Franța, Germania, România, Rusia, Ucraina și Belarusi, constituind primele Consilii științifice de susținere a tezelor de doctor în studiul artelor — 12 teze de doctor, inclusiv 3 de doctor habilitat. Redactor-șef a revistei Institutului „Arta” (din 1998). A prezentat cercetări în domeniul artelor plastice din R.Moldova la Kiev, București, Cluj, Alba Iulia, Strasbourg, Osnabruck. Autor a peste 100 de articole științifice și a 10 monografii (inclusiv în colaborare) și bucle. Mențiuni: Premiul Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova (1999); Premiul Național în domeniul Artelor; Premiul Asociației Editorilor din România (2000) ș.a.

24 SEPTEMBRIE

1951

Nina Crulicovschi s-a născut la 24 septembrie, 1951 în reg. Kurgan, Rusia. Absolveste Școală de muzică „Șt. Neaga” (1972). În anii 1973 – 1975 solistă în orchestră „Fluieraș”; în 1975-1976 — în orchestră „Lăutarii”, în formațiile de muzică ușoară „Orizont” (1977-1979), „Bucuria” (1979-1982) și „Contemporanul” (Noroc) (1983...1989). În anul 1981 a participat la Festivalul „Zorii Crimeii”, Ialta și a obținut premiul III. Maestru în Arte (1993). Este solistă de muzică ușoară pe scena Teatrului „Al. Davila”, Pitești, România.

25 SEPTEMBRIE

1913

Maria Tănase s-a născut la 25 septembrie 1913, București, interpretă de muzică populară. În mai 1934 se angajează la Teatrul „Cărbuș”. Din 1938 colaborează cu restaurantul „Luxandra”. Data de 20 februarie 1938 reprezintă debutul radiofonic al artistei. Acompaniedă de tariful Ion Mache din Argeș a prezentat „pe viu” un program de cântece românești la „Ora satului”. Pe 17 august 1938 cântă la încheierea cursurilor de vară ale Universității populare de la Vălenii de Munte (Prahova), unde istoricul Nicolae Iorga o supranumește Pasărea măiastră. La 16 aprilie 1939 pleacă la New York, cântă cu orchestra lui Grigoraș Dinicu și naistul Fănică Luca.

A avut un repertoriu alcătuit din aproape 400 de cântece. În 1955 — Premiul de Stat; 1957 — Artist Emerit. În primăvara anului 1963, fiind într-un turneu la Hunedoara, află că este bolnavă de cancer la plămâni. Întrerupe turneul, rugând-o pe Mia Braia să o înlocuiască. Pe 2 mai ajunge acasă, în București. Se stinge din viață la Spitalul Fundeni, pe 22 iunie 1963, la ora 14:10.

26 SEPTEMBRIE

Ziua Limbilor Europene.

27 SEPTEMBRIE

Ziua Mondială a Turismului

28 SEPTEMBRIE

Ziua Internațională a Dreptului de a Ști

30 SEPTEMBRIE

1955

Adam Stânga s-a născut la 30 septembrie 1955 în s. Zărnești, Cahul. La 12 ani începe să cânte la trompetă, apoi cântă alături de lăutarii din zona sudului: Bogdan Constantin, Ion Marinovici și Mitișor Botgros. În anul 1985 a absolvit Institutul de Arte „Gavril Musicescu”. Începe activitatea în Orchestra de muzică populară „Lăutarii”. Colaborează cu orchestrele „Mugurel”, „Busuioc moldovenesc” și „Barbu Lăutarul”. Majoritatea pieselor lui Adam Stânga sânt dedicate lăutarilor. A înregistrat un CD împreună cu orchestra „Lăutarii”.

Maria Scoarță,
specialist principal,
Serviciul raional Cultură Briceni.

„E plină lumea de frumos”

Cu acest generic a avut loc o sărbătoare deosebită organizată de către primăria or. Hâncești, primar dl Alexandru Botnari și Centrul de creație a copiilor, director dna Ludmila Dubceac. Frumosul adună și prieteni am mai avea de adăugat. Deoarece la Sărbătoarea copilăriei fericite pline de cântec, dans și voie bună au participat și oaspeți dragi din or. Chișinău și Briceni. Este vorba de câteva colective de dansatori care și-au demonstrat măiestria și artistismul, care ne-au dus faima artei coregrafice departe de hotarele republicii. În aprilie 2013, copiii frumoși, cuminți, talentați din diferite colțuri ale Moldovei au participat la Festivalul internațional „Steluțele primăverii” în Polonia, unde s-au împrietenit, întorcându-se acasă cu premii binemeritate.

Augustina Mânzatu, solista orchestrei de muzică populară „Frunze de dor” a Serviciului Cultură Briceni.

Colțișorul de rai din inima cordurilor – or. Hâncești cu așezarea sa pitorească a găzduit puzderie de copii, care în luna lui cireșar au demonstrat, că e plină lumea de frumos. Poenița verde din preajma unui lac curat cu apă lină-cristalină s-a transformat într-o țară a cântecului, dansului și ve-

seliei. Formația de dans modern „Capriciu”, care activează de peste 20 de ani în cadrul Școlii de artă plastică din or. Briceni, s-a prezentat cum se poate mai bine. Ținută scenică impecabilă, grație, frumusețe, măiestrie. Atât am avea a spune despre cele 8 membre ale formației din grupa mare, care au

Formația de dans modern „Capriciu” de la Școala de artă plastică, or. Briceni.

dansat „Vals”, „Tango”, un dans spaniol, „Sârba”, „Charleston”. Dna Tatiana Pavlovski, conducătorul colectivului, susținută în toate de dna Ludmila Vatamaniuc, managerul Școlii de artă plastică, Briceni, face lucruri de o rară frumusețe în arta coregrafică. Ne-am convins de aceasta de mai multe ori. În colectiv sunt peste 70 de copii de

toate vârstele, care studiază minuțios și cu plăcere deosebită arta dansului.

La sărbătoarea din or. Hâncești a participat și Augustina Mânzatu, proaspătă absolventă a Liceului teoretic „Grigore Vieru” din or. Briceni, care de asemenea a fost în Polonia unde la secțiunea interpretare s-a învrednicit de locul I-i.

Într-un cuvânt, toți copiii, care au evoluat în programul de concert, atât din Hâncești, cât și din Briceni au demonstrat încă o dată, că frumusețea artei naționale nu are margini. Și suntem siguri, că generația, care vine după noi, cu demnitate va îmbrățișa moștenirea lăsată din străbuni – tradițiile, obiceiurile, datinile.

Talente tinere

NONA

Maria Scoarță,

specialist principal, Serviciul raional Cultură Briceni.

Crescută într-o familie în care predomină căldură și evlavie, Nona este mezină cea adorată și iubită. Părintele Vasile Sărăcuță, blagocin de Briceni și preoteasa Antonina au adus pe lume patru copii, care-s bucuria vieții lor. „Toți sunt înzestrați cu voce de la bunul Dumnezeu, iar Nona e ceva aparte” — ne spune dna Antonina. — Ea ore întregi poate să ezerseze la pian, fără a se plictisi.

Nona este o fetiță dulce, cu un suflet blând, dar ca orice copil sănătos aleargă, se veselește încercând să savureze din plin din farmecul copilăriei. Poate e prea înțeleaptă și chiar matură pentru vârsta ei, însă aceasta nu-i împiedică nici un picușor să se zbenzuiască cu prietenii, să ascundă un secret, să aibă grijă de scumpii ei nepoți. Când este vorba de muzică — ochisorii îi scilipsesc ca niște steluțe, obrăjorii — ca doi bujori și cu nerăbdare întreabă, care piesă trebuie cântată la cutare ori cutare eveniment.

Nu suntem prezicători. Însă viitorul Nonei neapărat va fi legat de muzică, această zeiță a frumosului, care este plină de farmec și mister.

Nona Sărăcuță, elevă la Liceul teoretic „Grigore Vieru” din or. Briceni, elevă a Școlii de muzică, cântă și ne încântă cu vocea ei dulce și lină,

puternică și armonioasă. D-ă predilecție muzicii compozitorului Ion Aldea Teodorovici. Visul ei este de a participa la Concursul internațional „Două inimi - gemene” în memoria Marilor artiști ai neamului Doina și Ion.

Publicul bricenean o admiră cu drag și o răsplătește cu aplauze și flori. E abea în clasa a V-a. Înainte o așteaptă ani buni de școală. Însă suntem siguri, că muzica, care a cucerit-o de mică, îi va rămâne pentru toată viața în suflet.

Piesele interpretate de Nona Sărăcuță „Iertare”, „Pentru ea”, „Mai stai lângă mine, mamă”, „Moldova mea”, „Răsai”, „Copilărie”, „Un înger”, „Rugă” și multe multe altele te cuceresc din prima dată. Căci acest boboc de fată depune în ele suflet, dragoste, gingășie și măiestrie. Bunul Dumnezeu și îngerii păzitori neapărat o vor ocroti și o vor ajuta. Căci este o ființă nevinovată, care vrea să cânte. Și încearcă cu îndrăzneală de copil sfios să o facă cum poate mai bine.

La mai mult și la mai mare, dragă Nona!

2013 – Anul Spiridon Vangheli

În incinta bibliotecii publice Oxentea, r. Dubăsari a avut loc inaugurarea **Anului Spiridon Vangheli cu genericul „Pe aripele fanteziei în Țara Copilăriei: Omagiu lui Spiridon Vangheli”**.

Pe parcursul activității a fost onorată personalitatea celui numit „Tatăl lui Guguță” prin expoziție de carte, revistă bibliografică, atelier de creație care a inclus: desen, pictură, sculptură, modelaj. Toți participanții au avut parte de o lecție de invidiat despre viața și activitatea scriitorului.

Atelierul de creație „arta plastică” s-a bucurat de cei mai mulți participanți, ei au oferit bibliotecii lucrări originale: desene, pictură și modelaj din plas-telină. La acest compartiment au fost distinși Marina Savin, Cristian Bejenari, Anatol Ilev, Artur Graur, Alexandru Rusu, Rodica Iațco ș.a., care au fost menționați cu cadouri.

Noi, colaboratorii bibliotecii publice Oxentea, dar și din partea beneficiarilor îi urăm dragului nostru scriitor – Spiridon Vangheli multă sănătate, liniște sufletească, succese și mulți mulți ani fericiți alături de cei dragi!

Ca o icoană, BAȘTINA

Mă strigă cucul

Din Dealul Râșniței
Mă strigă cucul cu tristețe,
Și satul îmi șoptește:
„De ce mă părăsești?
De ce îți schimbi căsuța
Ce-a plină cu povețe
Din Galbena ta dragă,
Pe odăița mică din Hâncești?”

Aș vrea

Aș vrea să cânt –
n-am coarde vocale.
Aș vrea să plâng –
lacrimile – drob de sare.
Aș vrea să dorm –
n-am somn, sunt vegheată.
Aș vrea să uit
că sunt uitată.

Mihalcea Hâncu

Neamul nostru-i mut în glas,
Mihalcea Hâncu-i dat uitării,
Puține voci au mai rămas
Să dăinuie din plin trecutul țării.

Sufletu-i plutește peste plai,
Fapta-i am trecut-o în legendă,
Dealuri și păduri-au mai păstrat
Dorul de pământul sfârtecat.

Lăutarul

Lui moș Pavel Erhan (Chioru),
lăutar din satul Fundul Galbenei

Iar cântă vioara un cântec de dor,
Se pierde în zare un nor călător,
Și plopilor în deal frunza freamătă-n vânt,
Iar luna apare în galben veșmânt.

Frunzișul e veșted și zboară-n pridvor,
În zare se pierde un stol călător,
Iar glasul viorii în leagăn de vânt
Încet mă pătrunde c-un dulce descânt.

Lin frunzele cad, plâng salcii în râu,
Cel ultim acord răsună a pustiu,
Bătrânul își pune vioara-n comod,
Mă sfâși-un strigăt: „Mai pleacă-un rapsod!”

EUDOCHIA SOCINSKY-PLĂCÎNTĂ

Născută în satul Tomaiul-
Nou, Leova, într-o familie de in-
telectuali.

Studii: Școala de iluminare
culturală din Soroca „Elena Sîr-
bu”; Universitatea de Stat din
Chișinău, facultatea Biblioteco-
nomie și Bibliografie.

Din 1970 activează în Biblio-
teca Publică Raională, „Antonie
Plămădeală”, Hâncești.

Semnează cartea de versuri
„Hânceșteanca”, 2008.

Paștele Blajinilor

Astăzi am privit lung
în ochii unei lumânări.
Încerc să readuc viața
părinților plecați în veșnicie.
Clopotele din turla bisericii,
prin truda lor,
dezmint uitarea.

La baștină mă reântorc

Smintitul vânt
adună praful vieții
și-l așează
pe sufletul meu,
zâmbind a batjocură.
Inima ripostează
cu un șirag de lacrimi.
Deschid portița copilăriei.
Cărarea o calc încet –
Să n-o trezesc din somn.
Troscolul înlăcrimat
îmi sărută tălpile.
Mă închin la fereastra
ce-mi dă lumină.
Mă așteaptă.

Fântâna din copilărie

O fântână mică, o fântână veche,
O fântână cu lacrimă verde.
O fântână pe deal, o fântână e pază,
Din mulțimea de fântâni, ea mă veghează.
O fântână ochi, o fântână paradis,
O fântână cu pleopa de vis.
O fântână cu sete, străjeri îi sânt plopilor,
O fântână din dealul Popii.

Cireșar — 2013

În luna cireselor coapte, când soarele strălucește mai viu ca niciodată, ne-am adunat în imima codrilor – s. Puținței, în premieră, la **Festivalul-concurs raional de folclor „Cireșar 2013”**.

Locul pitoresc, ambianța de sărbătoare, ochii zâmbitori și alaiul portului popular în frunte cu fanfara au scos de prin ogrăzi mulți săteni și au lăsat fără cuvinte toți spectatorii dornici de frumos și veselie.

Farmecul sărbătorii a început cu spectacolul teatralizat unde participanții și oșpeții au fost serviți cu cireșe furate de la mătușa Măria-oara de către Nică (povestirea „La cireșe” de I. Creangă), apoi toată lumea a fost invitată să întindă o horă de sărbătoare.

Au evoluat mai multe colective artistice din raion: fanfara din s.

Seliște, ansamblurile folclorice și instrumentale din localitățile Puținței, Lucașeuca, Dișcova, Viprova, Orhei, Ghetlova, Vatici, Peresecina, formația de muzică și dans „Lăstărașii”, s. Cio-călteni, orchestra de muzică populară din Ghetolova, precum și oaspeții – ansamblul folcloric „Românucța” din Tătăraști, Strășeni, care au rămas plăcut impresionați de măiestria și dragostea pentru frumos a oamenilor din satele r. Orhei.

Ne-a bucurat prezența vicepreședintelui raionului Orhei – Andrei Globa, deputatului în Parlamentul RM – Iurii Bolboceanu, care au venit cu vorbe bune pentru toți cei prezenți, amintiri din copilărie și le-a dorit artiștilor realizări frumoase.

Festivalul „Cireșar 2013” este inițiat în colaboarare cu Autoritățile Publice Locale, în scopul promo-

ELENA LEVIȚCAIA,
Secția Cultură Orhei

vării folclorului național, creației artiștilor amatori, monitorizării tradițiilor și obiceiurilor populare, promovării portului național și impulsivării vieții culturale în localitățile rurale. Programul festivalului a inclus obiceiuri și tradiții de Duminca Mare, „scoaterea fetei la joc” ș.a.

Sărbătoarea a durat până târziu, cu cântec, dans și multă voie bună. Formațiile participante au fost menționate cu diplome și premii bănești.

Secția Cultură aduce mulțumiri colectivelor, primarilor comunelor și satelor care au asigurat cu transport delegarea participanților și tuturor celor care au contribuit la desfășurarea acestei sărbători cu adevărat frumoase, în special dnei primar de Puținței – Elena Soboleva, care a investit mult suflet la organizarea și desfășurarea evenimentului.

Viitor fără trecut nu există

ELENA LEVIȚCAIA,
Secția Cultură Orhei

Și dacă se spune că veșnicia s-a născut la sat, de acest lucru ne convingem de fiecare dată când venim cu nostalgie în satele raionului, unde timpul se oprește parcă în loc și n-are putere să șteargă amintirea strămoșilor, a tradițiilor și obiceiurilor noastre, acolo unde știm cel mai bine să iubim, să iertăm, să simțim și să suferim...

Pornind de la acest gând măreț și în scopul monitorizării, facilitării

activității culturale, managerii caselor și căminelor de cultură din raion s-au întrunit într-o componență maximă la Muzeul satului „Ion Budulai” din Cucuruzeni.

Întâmpinați cu multă voie bună de către gazdă și fanfara tradițională din s. Cucuruzeni, acel colțișor de suflet i-a lăsat impresionați pe cei prezenți.

Oaspeții, împărțiți în grupuri de lucru, au vizitat cele două săli ale muzeului (militară și obștească), au răspuns la întrebările unei anchete, au discutat problemele și necesitățile intervenite în domeniu.

Exponatele din muzeu au prins suflare în ochii admiratorilor entuziasmați. Întrebări și recunoștință au adus fiecare în parte dlui Ion Adomniță – care le-a răspuns cu plăcere de unde vine dragostea pentru frumos, pentru a păstra vie flacăra vieții strămoșilor, căci un viitor fără trecut nu există. Însuflețiți de cele vizionate, cei prezenți au manifestat dorința de a organiza tinerii din localitățile lor de baștină să vizioneze acest muzeu.

Apoi au urmat alte discuții în plen, în mijlocul naturii, unde lucrătorii din raion au primit informație

referitor la festivalurile, concursurile ce urmează să se desfășoare, îndrumări metodice.

Muzica de fanfară ne-a însoțit până la sfârșitul seminarului, iar gazda ne-a servit cu plăcinte calde.

Cu vorbe bune și gânduri frumoase ne-am despărțit cu speranță și încredere, mulțumiri și recunoștință.

Le dorim realizări frumoase celor care au lăsat acasă grijile întru promovarea culturii, obiceiurilor și tradițiilor, căci satul este viu numai prin datini și prin noi – oamenii.

Duminică de Sânziene

ELENA LEVIȚAIA, Secția Cultură Orhei

Se spune că arta s-a născut din inspirație, frumusețea din dragoste, cântecul din suflet iar tradițiile și obiceiurile din nemurire iar nemurirea are și ea un nume - Codrul, Nistrul... veșnicie...

În acea duminică, Nistru s-a înveșmântat în cea mai frumoasă haină de sărbătoare pentru a găzdui ediția a VI-a a **Festivalului – concurs raional „Nistrule, pe maul tău”**.

Emoții explozive, zâmbete, aplauze și ochi scilipitori au încununat sărbătoarea, iar bătrânul Nistru radia în valuri mărețe exprimându-și mulțumirea și dragostea pentru tradiția populară a neamului.

Festivalul a demarat cu întrunirea colectivelor artistice la primăria cominei Jora de Mijloc, întâlniți după cum e tradiția moldovenească: cu pâine, sare și un pahar de vin iar apoi au defilat prin centrul localității. Participanții au cântat, au chiuuit și au bătut tare din opinci însoțiți de fanfara din s. Mârzești. Muzica și dispoziția pozitivă nu a lăsat indiferenți sâtenii ieșiți pe la porți pentru a admira portul popular păstrat cu sfințenie.

Ajunși la monumentul eroilor căzuți - participanții s-au închinat cu demnitate și au depus flori, apoi s-au deplasat spre estrada de vară unde-i aștepta primarul localității dl Ion Terentii.

Mesajul străbunului Nistru adresat murmuratic spectatorilor a stârnit fiori iar jerba de flori aruncată în împărăția apelor lui – recunoștință pentru toate pe câte le-a îndurat sâr-

manul rău, atât de bătrân și atât de tânăr ne este. Tot pentru el a fost cântecul „Nistrule, cu apă rece” – interpretat de corul unit.

La Festival au participat 14 colective artistice din raionul Orhei precum și formațiile folclorice „Sălciora” din s. Molovata, r. Dubăsari și „Pădureanca”, s. Țahnăuți, r. Rezina, cu alese cătece, dansuri, obiceiuri și

tradiții „Drăgaica”, „Secerișul grâului” de Sânziene.

Specatorii au dat mână cu mână și au înaintat în hore colorând sărbătoarea în cele mai pozitive și atrăgătoare nuanțe. Satul Jora de Jos se înălța în cântec, dans, chiote, strigături care au dat o notă pozitivă aceste-i duminici. „Frumosul se simte și se vede - el nu încapă într-o definiție” – așa menționa Balzac și a așa a fost continuarea sărbătorii.

Conform Regulamentului festivalului, colectivele părtașe au fost menționate cu premii, diplome de participare și pentru a nu uita tradiția, cu câte o batistă cu inscripția Festivalul – concurs raional „Nistrule, pe maulul tău”, 14 iulie, s. Jora de Jos – simbol al eternității datinilor și tradițiilor noastre cu adevărat prețioase.

Tradițiile și obiceiurile sânt hrana pentru fiecare suflet, astfel valorifica-

rea și promovarea lor este datoria nemuritoare a noastră.

Sincere mulțumiri celor care au pus suflet în organizarea și desfășurarea sărbătorii, administrației publice locale, colectivelor artistice – dorindu-le succese remarcabile și energie nepuizabilă în crearea lucrurilor de valoare.

Vatici la 570 ani

LIDIA COLESNIC,
directorul Bibliotecii Publice,
s. Vatici, r. Orhei

Duminică 9 iunie, în satul nostru - Vatici, Orhei s-a desfășurat o frumoasă sărbătoare. De la mic la mare, sătenii s-au adunat în centrul vetrei pentru a marca ce-a de-a 570-a aniversare de la prima atestare documentară a localității.

Cu o așezare geografică deosebită, situat în inima Codrilor și traversat de râulețul Vatici, localitatea se mândrește cu un aspect splendid.

Sărbătoarea a trezit entuziasm în inima sătenilor, astfel, chiar la intrare a fost inaugurată expoziția meșterilor populari, trecătorii admirând în delung lucrările pictorului Vasile Dohotaru, Maestru în arte, a sculptorului Andrei Dohotaru, a gospodinei Iulia Șavca. A mai fost vernisate: expoziția de broderii „Vatici – satul copilăriei mele”, croșetate de elevele din gimnaziu; expoziții de carte, etc.

Sărbătoarea a fost deschisă de primarul localității dl Petru Dogocher, care a venit cu un mesaj de felicitare pentru toți sătenii. Deasemenea, la sărbătoare au fost prezenți - Vasile Roman, consilier, Consiliul raional Orhei, Gheorghe Guriuc, șef Secție Cultură, Nina Cibotari, specialist la Secția Cultură și băștinașii satului.

Omagiate au fost cuplurile cu o vârstă înaintată: Galina și Petru Lozinschi, Olga și Feodor Oleinic, Eufrosenia și Nichifor Lozinschii – exemplu demn de urmat de noi toți.

Au bucurat sufletele oamenilor cu melodii frumoase Raisa Bârnaz, Tudor Morari și Ana Berdos, poezii Diana Colesnic și Tudor Zeleni au adus un omagiu băștinei prin poezie.

Programul artistic prezentat de copiii de la grădiniță, a semănat fericire în sufletele sătenilor aplaudând din îndemnul inimii.

Și dacă se spune că tineii sunt viitorul zilei de mâine, plăcut impresionați au rămas locuitorii satului de participarea tineretului în organizarea și desfășurarea sărbătorii, îndrumați de tânărul director al Căminului de cultură Victor Șavca, care au adus în scenă și frumoasele dansuri folclorice „Coasa”, „Ciurul”, „Hora”.

Primarul a oferit cadouri tuturor celor invitați. Iar la sfârșit de sărbătoare toți sătenii, de la mic la mare au fost invitați la hora mare a satului, acompaniați de tinerii muzicieni din gimnaziu.

Formarea profesională continuă a bibliotecarilor

„Din toate atribuțiile manageriale, managementul factorului uman este sarcina fundamentală, de importanță capitală, întrucât celelalte depind de cât de bine este îndeplinită aceasta”.

Rensis Likert

Unul dintre cei trei piloni pe care se bazează instituția bibliotecară îl constituie **resursele umane - legătura între comunitate și resursele informaționale, educaționale și culturale promovate de biblioteca publică.**

Pentru a presta comunității servicii de calitate este nevoie de a întreține un personal bine instruit care să utilizeze eficient resursele bibliotecii și să satisfacă necesitățile comunității. În acest context BPR „A. Donici” în zilele de 16-18 iulie a organizat **Școala de vară-2013**, ediția a V-a, la care au participat bibliotecarii bibliotecilor publice din raion. Șeful Secției Cultură dl. Gh. Guriuc și dna A. Șendrea, șefa bibliotecii, Bolohan au diseminat informații referitor la vizitele de studiu și documentare în bibliotecile publice din România și Letonia, organizate de Programul Novateca. Toți bibliotecarii au rămas șocați de cele văzute în fotografii și auzite de la colegi. Încă odată ne-am convins că dacă dorim integrare în Uniunea Europeană, este necesar ca statul să investească în bibliotecile publice, care zilnic au misiunea de Centre de cultură, informare, recreere, socializare în comunitate. Iar administrațiile publice locale să nu privească Bibliotecile publice ca pe o cenușăreasă, ca o povară pe umerii comunității.

Bibliotecarii au fost împărțiți în 3 grupuri diferențiat, luându-se în considerație studiile și experiența în domeniu.

— Cei cu studii în domeniu și experiență au fost familiarizați cu noile metode de elaborare a materialelor promoționale (ghiduri, pliante, re-

clame fluturași etc), care contribuie nemijlocit la popularizarea publicațiilor pe care le dețin bibliotecile, familiarizarea membrilor comunității cu serviciile acordate de bibliotecă, informații despre istoria localităților, personalitățile notorii din localitate cât și promovarea imaginii administrației publice locale, a bibliotecii și bibliotecarului în comunitate.

Pe parcursul a 2 zile bibliotecarii au elaborat politici de dezvoltare, organizare și desfășurare a serviciilor noi de bibliotecă, cum ar fi: Ludotecă pentru diferite vârste de copii cu folosirea jucăriilor; jocurilor didactice; socializarea copiilor din familii vulnerabile; organizarea diferitor cluburi pe interese pentru pensionari, șomeri, tineri neangajați care își caută un loc de muncă, fermieri cu utilizarea tehnologiilor informaționale și rețelele de socializare.

— Grupul din 15 bibliotecari fără studii și experiență în domeniu pe parcursul a 3 zile au studiat: ABC-ul biblioteconomiei — forme și metode de activitate cu utilizatorii, politica de dezvoltare a colecțiilor de documente în biblioteca publică, evidența corectă, aranjarea la raft a publicațiilor pentru a răspunde operativ și corect la cerințele informaționale ale utilizatorilor. Ca facilitatori, de data aceasta, au fost specialiștii principali a BPR „A. Donici”: V. Burlacu și E. Turcin, formatori la Centrul de formare, Orhei, finanțat de Novateca, E. Crudu, bibliograf principal, T. Lanovenco și S. Țugui, responsabili de activitatea *relații cu publicul*, E. Iurcu și S. Graur, responsabili de dezvoltarea, evidența și prelucrarea biblioteconomică a co-

lecțiilor de documente. În consultații specialiștii au utilizat documentele de reglementare în domeniu, regulamentele, instrucțiunile aprobate de Ministerul Culturii.

— Participanții la Școala de vară au mai fost informați despre: Festivalul Național al Cărții și Lecturii — organizator Biblioteca Națională și va avea loc în perioada 31 august — 5 septembrie a.c.; Concursul literar raional „Eroul meu preferat” cu desfășurarea în cadrul Taberei de lectură și agrement „Cartea nu are vacanță”, câștigătorii concursului respectiv vor fi menționați la **31 August**, în cadrul **Sărbătorii Naționale „Limba noastră”**, despre **Festivalul raional de lectură „Cunoaște-l pe Paul Goma”**, constituit în colaborare cu Uniunea Scriitorilor, Biblioteca Națională, primăria Seliște, biblioteca publică din s. Mana.

În conformitate cu legea în vigoare, fiecare bibliotecă trebuie să prevadă mijloace financiare pentru instruire. Cheltuielile pentru desfășurarea instruirilor ne-au costat zero lei cu toate că IFLA-UNESCO recomandă ca nu mai puțin de 0,5% din bugetul total anual să fie alocat în scopurile instruirii.

La finalul instruirilor s-a concluzionat că, personalul bibliotecii are nevoie de un șir de deprinderi și calități în deosebi în Era Cunoașterii, personalul calificat este foarte important pentru comunitate, mai ales pentru a asigura utilizatorilor acces la informația în diverse forme operative și calitative.

dr. VICTOR GHILAȘ

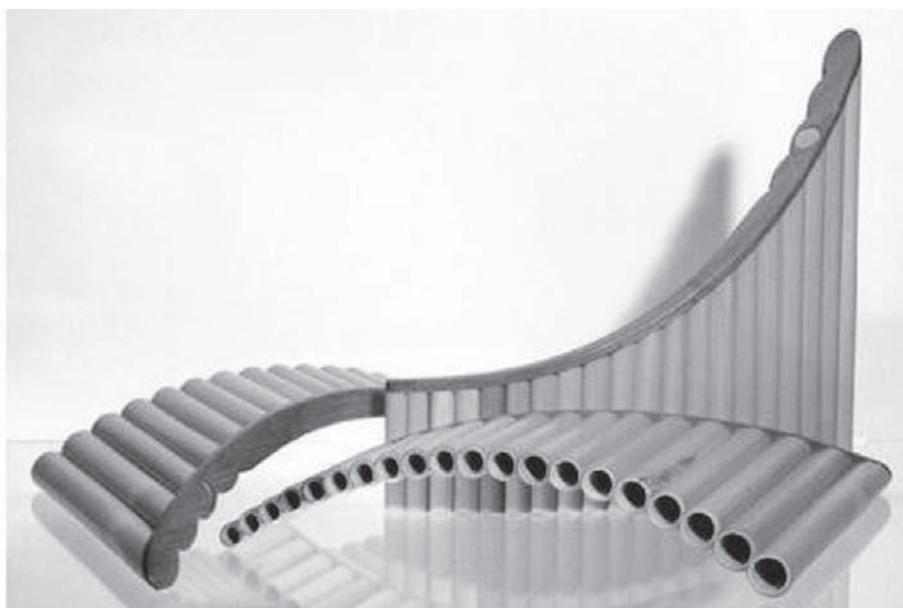
A.S.M.

A.S.M.

NAI

Naiul – nume general, Fluierar, Fluieraș, Fluierici, Fluierător, Moscal, Muscal, Șuierită – nume local [lat. – fistula Pani; engl. – panpipe, pandean pipe; fr. – flûte de Pan, flûte polycalame; germ. – Panflöte, Hirtengott Pan, Panfeife, Rohrpfeife; gr. – syrinx; it. – flauto di Pan, siringa, zuffolo pastorale; jap. – biwabon; lit. – skudučiai; melanez. – lalave, palina, rihe, tenaho; rus. – fleita Pana, kuviklî, țevnița; sp. – flauta de Pan; tc. – musikâr] – este un instrument tradițional de suflat de lemn cu ambușură terminală din familia fluierelor.

Circulație. Naiul este unul din cele mai vechi instrumente muzicale din lume și unul din cele mai perfecte instrumente arhaice. Originea naiului se pierde în vremurile de mult apuse. Până în prezent nu a putut fi stabilit nici inventatorul și nici zona de proveniență a naiului. Ca și în cazul altor instrumente muzicale tradiționale, poligeneza este valabilă și pentru acest aerofon. Conform unor surse, naiul ar avea o vechime de circa șase mii de ani. În urmă cu 6000 de ani, sunetele muzicale au fost definite ordonat în această legătură de bete-tuburi de trestie, care era naiul primordial. Documentele arheologice și istorice probează prezența naiului în toate colțurile lumii. Sub diferite denumiri, naiul este întâlnit în mai multe țări de pe glob: *antara* – în Peru și Bolivia; *biwabon* – în Japonia; *kuviklî*, *kuviciki* sau *țevnița* – în Rusia; *lalave*, *palina*, *rihe* sau *tenaho* – pe Insulele Solomon; *mishi* – în Republica Democrată Congo; *musikâr* – în Turcia; *syrinx* – în Grecia; *skudučiai* sau *skadutas* – în Lituania; *zuffolo* sau *zuffolo pastorale* – în Italia etc. În lume, instrumentul a circulat și circulă deseori cu denumirea de *flautul lui Pan*, nume încetățenit datorită legendei care-l prezintă-portretează pe zeul grecesc Pan cântând la acest instrument, atribuindu-i acestei divinități și rolul de creator al naiului. Filologii explică etimologia denumirii instrumentului în cuvântul de origine persano-arabo-turcă *nay* sau *ney*, care ar semnifica, după Curt Sachs, fluier de trestie. *Nay mus* semnifică în limba persană *fluierul lui Pan*, iar *miskal*, *musikâr* sau *musqal* exprimă în limbi-

le persană, arabă și turcă de asemenea *fluierul lui Pan*.

În spațiul cultural-etnic de la noi, naiul a fost cunoscut din cele mai îndepărtate timpuri. Mărturiile de natură pictografică din antichitate, depistate în centrele populate de geto-daci reprezintă scene muzical-coregrafice cu prezența divinităților mitologice (eroși dansând în sunetele naiului, fauni cu nai, Pan cu timpanon și nai etc.), toate datând cu mult înaintea erei noastre (începând cu sec.VI î.e.n.). Imaginile sculpturale și inscripțiile atestate la Histria, Tomis, Callatis înfățișează în diferite ipostaze mai mulți muzicanți (instrumentiști) cântând din instrumente muzicale, inclusiv din syrinx (nai). Îl găsim înfățișat pe basorelieful de pe perețele sarcofagului din epoca stăpânirii romane, descoperit în Oltenia. În scrierile istorice și literare ale poetului

roman Ovidiu (sec. I e.n.) se vorbește despre prezența naiului în practica muzicală a geto-dacilor. Mențiuni cu privire la prezența syrinx-ului în susținerea spectacolului coregrafic atestă în sec. II e.n. la nord de Dunăre scriitorul grec Lucian din Samosata. Relieful zeității dionisiace apare pe o placă din marmură cu inscripție (241 e.n.), descoperită la Tomis, doi corybanți înarmați cu săbii și scuturi susțin ritmic un dans războinic în prezența lui Pan (cu tradiționalul nai) și a lui Dionysos. Cu denumirea de *țevnița* naiul este menționat în lucrarea „Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie” (1512-1521). Sub numele de *muscal* este semnalat naiul în *Biblia* de la București (1688). În Principate popularizarea masivă a naiului a început în secolul al XVI-lea, el figurând în componența tarafurilor lăutărești alături de vioară

și cobză. Organologul Tiberiu Alexandru sugerează ipoteza conform căreia, construcția naiului din țevi de trestie probează funcționalitatea primară a acestuia în mediul rustic și cel bucolic. Următoarea mențiune privind funcționarea naiului în cultura muzicală tradițională de la noi vine din anul 1774 când General-feldmareșalul rus Piotr Rumianțev, participant la războiul ruso-turc din anii 1768-1774, inclusiv la luptele de la Larga și Cahul (1770), se adresează Divanului Moldovei și Valahiei cu rugămintea de a trimite la palatul imperial din Sankt-Petersburg ansamblul instrumental compus din frații-cobzari Ivăniță și naistul Stancu. Și Fr.J.Sulzer în lucrarea sa *Istoria Daciei transalpine* (1781, Viena, vol. II, p.417) relatează despre existența naiului în tarafurile lăutărești din zonele de șes ale Moldovei și ale Munteniei. Faima naiului ajunge peste hotarele țării începând cu cea de-a II-a jumătate a sec. al XVIII-lea, iar fostul secretar francez al lui Grigore III Ghica Jean-Louis Carra nota pe la 1777 în *Histoire de la Moldavie et de la Valachie, avec une dissertation sur l'état actuel de ces deux Provinces* că naiul („fluierul cu opt găuri”), alături de vioară și cobză, face apărte din instrumentele țării. Istoria a păstrat mai multe nume de instrumentiști celebri, care au încântat prin arta lor interpretativă ascultătorii de odinioară în țară și peste hotarele ei: Stancu, Năstasă Muscalagiul, Paraschiv Muscalagiul, Mihalachi Roșu – membru al tarafului condus de celebrul Barbu Lăutarul despre care se afirmă că ar fi posedat și naiul, T.Teodorescu, I.Pădureanu, Angheluș Dinicu, Radu Ciolac ș.a. Sub diferite denumiri naiul este consemnat în mai multe surse scrise apărute în țară și de peste hotare: *fluierul lui Papageno* (în revista germană *Allgemeine Musikalische Zeitung*, nr.46 și 47, 1821), *muscal* (în lucrarea lui Dio-

nisie Fotino *Istoria generală a Daciei*, 1819, *trestie* (în notele de călătorie ale ofițerului rus V.Gorceakov, 1820-23), *flautul lui Pan* (în lucrarea călătorului englez W.Wilkinson *Tableau historique, géographique et politique de la Moldavie*, 1821), *nai* (în caietul de melodii ale violonistului și criticului austriac Alfred Henrich Ehrlich *Air nationeas roumains*, 1850 și în romanul scriitorului german Wilhelm de Kotzebue *Lascar Viorescu*, 1851).

În jumătatea a II-a a sec. al XIX-lea arta interpretării la nai este prezentată și apreciată în străinătate: în Belgia, în Rusia – la Sankt-Petersburg, Moscova, Baku, artiștii-naigii fiind însoțiți de tarafurile conduse de G.Ochialb, S.Pădureanu. Se crede chiar că sub impresia acestor formații compozitorul rus N.Rimski-Korsakov introduce în actul al III-lea al partiturii operei „Mlada” (1893) naiul. Cu toate acestea, tot în această perioadă, naiul este treptat suprimat din componența din componența tarafurilor. Bunăoară, în formațiile îndrumate de I.Perja, C.Marin, C.Parno, Gh.Heraru – cele mai reprezentative pentru sf. sec. XIX- inc. sec. XX în Moldova din stânga Prutului – naiul nu este consemnat. Revine gradat din nou în componența ansamblurilor instrumentale în a II-a jum. a sec. al XX-lea. În prezent, naiul circulă, mai ales, în mediul nontradițional ca instrument component în formațiile de muzică populară, în ansamblurile folclorice.

Caracterizare: descriere, funcții, aspecte morfologice, mod de manifestare. Instrument tradițional aerofon, naiul este alcătuit dintr-un șir de țevi (variabil ca număr) de bambus, trestie, soc sau altă specie de lemn, inegale ca mărime și grosime, dispuse în poziție verticală, în ordine crescândă de la stânga la dreapta, cu partea superioară deschisă și cea inferioară închisă. Prinse unul de altul, tuburile acustice se sprijină prin

lipire pe un suport în formă de vergea dreptunghiulară. Spre deosebire de naiurile întâlnite în cultura muzicală a altor popoare, naiul din cultura noastră autohtonă are o formă ușor concavă. „Capetele țevelor sunt puțin rotungite, pentru a îndrepta coloana de aer spre peretele opus și pentru a nu răni buzele interpretului.... Pentru acordarea instrumentului, capetele de jos ale țevelor sunt înfundate cu dopuri de ceară. Prin modificarea (poziției – n.n.) instrumentului se pot obține, față de scara naturală, și sunete intermediare, netemperate”.

O evoluție spectaculoasă în Republica Moldova, naiul cunoaște în ultimele patru decenii.

Bibliografie:

1. Alexandru, Tiberiu. *Instrumentele muzicale ale poporului român. București: ESPLA, 1956, p.105-118.*
2. Alexandru, Tiberiu. *Naiul românesc. În: Revista de Etnografie și Folclor, 20 (1975), nr. 1, p.33-49; Folcloristică. Organologie. Muzicologie. Studii. București: Editura Muzicală, 1978, p.171-196.*
3. Habenicht, Gottfried. Fr. J. Sulzer (1781), *despre nai. În: Revista de Etnografie și Folclor, 10 (1965), nr. 2, p.217-219.*
4. Iovu, Vasile. *Metodă de nai. Chișinău: Literatura artistică, 1982.*
5. Nicolescu, Vasile. *Naiul. Contribuție la cunoașterea instrumentelor populare. În: Muzica. Supliment, nr. 6 (1954), p.11-14.*
6. Vizitiu, Ion. *Naiul. În: Instrumentele muzicale populare moldovenești. Chișinău: Literatura artistică, 1979, p.36-41.*
7. Визитиу, Жан. Най. În: Молдавские народные инструменты. Кишинев: Литература артистическая, 1985, p. 82-97.

ECOUL CODRILOR

De-l muncește dorul pe român, de-l cuprinde veselia, de-l minunează vre-o faptă măreață, el își cântă durerile și mulțumirile, își cântă eroii, își cântă istoria și astfel sufletul său e un izvor nesfârșit de poezie frumoasă.

Vasile Alecsandri

VERA SCHIRLIU

șef Secție Cultură, Turism, Tineret și Sport, Strășeni

La scrierea poemului sufletului cu muzică tămăduitoare, armonizat cu piruitul păsărilor și verdele pădurii și-au dat întâlnire șapte formații la **Festivalul raional de muzică corală „Ecol codrilor”**, la 21 iulie 2013, în preajma satului Lozova, Strășeni.

Festivitatea a avut loc în Poiană codrului ce își admiră umbra în apele iazului Boerului, îmbrățișată de stejarii seculari – străjerii neamului, care acompania cu duioșie corul de păsărele ce dădeau glas dulce atmosferei de sărbătoare și umbreau ceata de haiduci – orânduitorii evenimentului.

Festivalul „Ecol codrilor” a fost organizat de primăria Lozova în parteneriat cu Secția cultură, Turism, Tineret și Sport, sub egida Consiliului raional Strășeni.

Nimic nu-i întâmplător în lumea asta, precum și locul desfășurării sărbătorii.

În satul Lozova activează cel mai vechi cor din Basarabia, cu o viață de 105 ani – „Doina codrului”, despre care s-au scris multe lucruri frumoase. Menținerea acestei formații artistice se datorează oamenilor din sat împătimiți de muzica corală, dirijorului dl Grigore Pascaru, care se află la pupitru colectivului mai bine de 20 de ani, dlui Constantin Chilianu, directorul Căminului cultural, care timp de 35 ani le poartă toate grijile și le mângâie sufletele.

Un rol aparte, îi revine și dne Maria Ursachi, primar de Lozova – membru activ a coralei, flacăra albatru, care a ars încontinuu, de la idea

Corală „Doina Codrului”, s. Lozova, Strășeni

organizării până la realizarea Festivalului respectiv. Tot ei se datorează faptul, că ediția a I-a a fost dedicată Înalt Preasfințitul, Nestor Vornicescu, Arhiepiscop al Craiovei și Olteniei, academician, originar din Lozova.

La festival au participat formațiile corale din zona de codru: „Doinița”, s. Sireți — conducător Svetlana Rebeja, „Brăuleț”, s. Roșcani — conducător Ion Buga, „Armonie”, s. Gălești — conducător Maria Maidan, „Alexandru Mălai”, s. Sadova, r. Călărași — conducător Gheorghe Vulpe, „Semănătorii”, s. Biești, raionul Orhei — dirijor Ștefan Caranfil și „Petru Stroiu” din s. Ciocâlteni, r. Orhei — conducător Vasile Știrbu și gazda festivalului formația corală „Doina codrului” din s. Lozova — dirijor Grigore Pascaru.

Prezența scenică, repertoriul, măiestria interpretativă a colectivelor a fost foarte bună. Juriul, din com-

ponența căruia au făcut parte compozitoarea Daria Radu, muzicologul Gheorghe Nicolăescu — șef Cabinet Metodic al Ministerului Culturii și dirijorii de cor Victor Nevoie, Svetlana Croitor, părintele Petru — parohul bisericii „Sf. Nicolae” din s. Lozova, Maria Ursachi — primarul com. Lozova, Sergiu Nicula — vicepreședintele Consiliului raional Strășeni și Vera Schirlu — șef Secție Cultură, Turism, Tineret și Sport, au apreciat la justa valoare prestația artistică a fiecărui colectiv, decernându-le diplome și premii bănești.

Muzica este elixirul care tămăduiește sufletul omului, iar omul fără cântec e ca codrul fără păsări, dorim codrului — păsări, omului cântec și tămăduire sufletească, iar Festivalului de muzică coarală „Ecol codrilor” continuitate!

Vizită de studiu în Letonia

În cadrul Programului de Liderism Novateca, am participat la trei ateliere de lucru cu tema: Liderismul comunitar și angajamentul civic; Evaluarea necesităților și posibilităților de implicare a comunității; Elaborarea și managementul proiectelor.

În final, am avut ocazia de a călători în Letonia, unde am vizitat 6 biblioteci: Biblioteca Ugale, Biblioteca Parven-ta, Biblioteca Ventspils, Biblioteca din Jurcalne, Biblioteca

principală din Kuldiga și Biblioteca Centrală din Riga. Sco-pul vizitei a fost de a învăța din experiențele și succesele bi-bliotecilor din Letonia, preluarea celor mai reușite practici și idei ce pot contribui la prosperarea bibliotecilor naționale.

M-a impresionat: Infrastructura bibliotecilor; Partene-riatele bibliotecilor din Letonia nu doar cu APL, școlile, co-legiile ci și cu muzeele și băncile din localitate; Acreditarea bibliotecilor, ceea ce le motivează de a se implica mai efici-ent în activitatea biblioteconomică; Realizarea cercetărilor locale, colecționarea informației despre sat/comună care sunt expuse în muzeul bibliotecii, astfel biblioteca repre-zintă o locație turistică; Implicarea bibliotecilor din Letonia în numeroase proiecte, cum ar fi proiectul „Al treilea fiu al tatălui” care are tangențe cu proiectul Novateca.

Am văzut multe lucruri demne de a fi implimentate în dezvoltarea serviciilor bibliotecii pentru comunitatea locală.

Bibliotecile merită un viitor mai bun, bibliotecarii o atenție mai sporită și utilizatorii servicii mai eficiente.

Râșcani

CAROLINA GAVRILIUC, director Casa de cultură, s. Sturzeni, Râșcani.

Dumitru Matcovschi — simbol emblematic al Basarabiei

Zbucium pierdut în noapte, flă-cără veșnică, dără luminoasă pe cerul basarabian, pilonul spiritualității noas-tre — Dumitru Matcovschi. El și-a în-ceput călătoria dincolo, lăsând în urmă o operă a unui liric de marcă de o sen-sibilitate artistică cu totul aparte. În in-cinta Casei de cultură din s. Sturzeni, Râșcani s-a desfășurat spectacolul de omagiere închinat marelui Martir cu genericul: „**Dumitru Matcovschi — simbol emblematic al Basarabiei**”.

Publicul și-a contopit emoțiile cu cele ale prezentatorilor Cristina Ca-rabulea și Dumitru Movila care chiar din startul evenimentului au constatat următoarele: Matcovschi este un destin împlinit și dacă astăzi îl plângem, iar durerea țâșnește nestăvilă din inimile

noastre răvășite, e pentru că ne va lip-si. Cei care l-au cinstit ca pe un om de onoare și un caracter de cremene atâta timp cât Matcovschi a fost printre noi, îi vor cinsti memoria și de acum încolo învățând de la el să-și trăiască viața cu rost și demnitate.

Pe versurile marelui poet au fost compuse melodii care au devenit hituri, unele dintre aceste creații: „Bucurați-vă”, „Moldova mea”, „Basarabia”, „Inimă de mamă”, „Iartă-mă”, „Părinții”, „Sărut femeie mâna ta”, „Ultima oră” au fost in-terpretate de talentele noastre — Victor Vacari, Ana Cristian, Cristina și Olivia Carabulea împreună cu spectatorii. Pu-blicul a avut fericita ocazie să audieze și un recital de poezii dedicate poetului cu participarea elevilor din clasele primare.

Am avut o deosebită plăcere să-i avem oaspeți pe dna Emilia Garbuz, șefa Secției Cultură Râșcani care a menționat că rolul nostru este să al-toim generației viitoare dragostea față de poezii basarabeni, dragostea față de valorile noastre naționale, să ne cinstim neamul cu demnitate.

Ne-au onorat cu prezența dna Cla-udia Gherman specialist principal la Secția Cultură Râșcani, administrația publică locală în frunte cu prima-rul localității dl Iurie Gavriliuc, le mulțumim mult pentru prezență.

Poetul va trăi veșnic în inimile noastre, în inimile consătenilor și a basarabenilor mei.

„poeme ale neamului”

...Încerc să prind o rază de soare, vreau să arunc visele în cer, îmbrățișez fiecare zi alături de cei dragi, zbor spre împlinirea sufletească, visez cu ochii deschiși, căpătând prilejul de a începe fiecare zi cu un surâs, cu o îmbrățișare și cu o vorbă buna din partea celor dragi. Aștept fiecare în-

tâlnire, mai bine zis, fiecare pas în sala de dans a ansamblului „Mostenitorii”, în locul unde mă simt „eu”, locul, unde „mama și tata” — doamna Elena Crețu și domnul Mihai Sacaliuc, sunt doua persoane de aur, iar noi, la rândul nostru — copiii lor, cel puțin, așa ne numesc ei: doar copiii sunt acei, care moștenesc renumele părinților.

Din propria experiență de scurt timp de activitate în Ansamblul „model” de dans popular „Moștenitorii”, am învățat lucruri de o mare valoare, am învățat creație, dans, am cunoscut oameni noi, am adunat un sac mare de valori pe care cât de greu nu ar fi, am să încerc a le purta mereu în dreapta mea.

Au trecut zile nenumarate și odată cu ele, au luat sfârșit pentru o vacanță în timp trăirile, repetițiile, concertele, iar absolvenții ansamblului (prietenii cu sânge de om mare) își croiesc drum nou în viață. Sper, că nu pentru ultima dată și-a deschis cortinele scena Casei de cultură din Râșcani pentru absolvenți; pentru

prima dată, pentru cei mai mici artiști ai ansamblului nostru - scena, pe care am evoluat în toată componența colectivului — cei peste 120 copii, uniți în Ansamblul „model”, de muzică și dans popular „Moștenitorii” la concertul de bilanț cu genericul

„PENTRU MAME, PENTRU TAȚI, NOI CÂNTĂM ȘI DANSĂM AZI”.

Dans, cântec, dinamică, voie bună, emoții, mândrie, satisfacție sufletească — toate acestea au fost în sinele fiecărui membru al formației: pe cer dansează lumina și întunericul ca pereche, pe pământ dansează viața și moartea, pe scenă — fata și băiatul, toți împreună formând ansamblul de dans popular „Moștenitorii” din or. Râșcani, care cu multă grijă și dragoste promovează dansurile autentice, tradițiile și obiceiurile poporului nostru atât acasă, cât și de mai mulți ani, departe de hotarele țării noastre.

Dansurile pe care le-am interpretat sunt, „poeme ale neamului”: atunci când dansăm, inimile noastre

vorbesc, fiecare mișcare spune despre talentul și caracterul spiritual al poporului, despre trecutul de unde își ia începutul fiecare dintre noi. Sper că munca depusă de către „părinții noștri spirituali” a fost binevenită atât pentru noi, dansatorii, cât și pentru ochii celor care ne-au sorbit pe parcursul concertului.

Toată viața mea a fost, este și va fi un dans cu o frumoasă istorie în care persistă dragostea, pasiunea, mândria și nu în ultimul rând, încrederea în propriile forțe. Sper ca în această viață, dansul a fost, este și va fi cu mine la timpul și la locul potrivit.

Aș vrea să aduc mulțumiri dnei Elena Crețu și dlui Mihail Sacaliuc pentru susținerea care mi-au acordat-o și pentru munca depusă zi cu zi.

Mă închin părinților mei pentru că mereu mi-au fost alături, iar spectatorilor, care ne-au mărit pulsațiile inimii cu aplauzele răsunătoare, le mulțumesc mult pentru răbdarea și încurajarea de care am avut parte!

Un portret *aniversar*

GHEORGHE NICOLAESCU,
șef Cabinet Metodic,
Ministerul Culturii

Si acest număr al revistei *Realități Culturale* ne va capta atenția într-o necesitate de a comunica, cunoaște și înțelege cultura și obiceiurile, de a admira talentul personalităților și meșterilor populari, de a ne lăsa prinși în vârtejul dansurilor tradiționale etc. Suntem păstrători ai informației genetice de a asculta, glumi și crea, pentru ca fuziunea omului cu mediul înconjurător să fie una delicată, fără a pondera obstacolele apărute pe potecile lumești.

Într-un mod firesc și lipsit de încorsetări, voi vorbi despre cel care nu aș obosi să condeez, e unul dintre cei mulți care au contribuit la ctitoria punctului extrem în branșa învățământului artistic și are un destin pe merit în vocația pedagogică. Așezat în loja aniversară, cu apartenență la breasla „profesioniști ai adevărului”, Gheorghe Ungureanu, directorul Școlii de Arte din or. Ialoveni, timp de patru decenii rămâne devotat artei

Gheorghe Ungureanu,
directorul Școlii de Arte din or. Ialoveni

pedagogice. De multe ori celebru, alteori cunoscut doar de un grup restrâns de persoane, Domnia sa a schițat în lumina reflectoarelor cotidiene istoria instituției de învățământ artistic complementar.

Într-un discurs, Gheorghe Ungureanu mărturisea că onestitatea e calitatea pe care o dorește unui manager. Având acest vector cu virtuți educaționale, poți modera invitații tăi într-o călătorie prin existență la un spectacol

de imaginații, deoarece lumea strălucitoare a Hollywood-ului cu vise de Superstar nu înlocuiește mirajul managerial circumscris în destinul propriu.

Geografia de comunicare a Școlii de Arte din or. Ialoveni își extinde echilateral sforile virtuale trasate de foștii absolvenți, cărora inspirația le vorbește deja într-o altă limbă, absolvenți stabiliți în alte orașe

ale lumii ce-și împărtășesc grijele unei noi destinații: SUA, Franța, Italia, Olanda, Rusia, Ucraina etc.

Cele comunicate

nu suplinesc invitația pentru a asista sau participa la un spectacol al diversității culturale, ci este conturul unui portret aniversar, o frântură din lumea care ne înconjoară, cea din care Învățământul artistic face parte și cu care se aliniază galant, dar sigur.

După cum se sfințesc apele, așa să se purifice și sufletul Omagiatului de tristețe și să se umple de bucurie și împlinire.

În ziua de 14 iulie, în s. Slobozia-Dușca, Criuleni a avut loc cea de-a XI-II-a ediție a Festivalului raional al cântecului patriotic „Un trandafir, o lumânare pentru Sfântul Ștefan cel Mare”

organizată de către Secția Cultură și Turism, șef — Valentina Bobeico, Consiliul Raional Criuleni, președinte dl Vitalie Rotaru, în colaborare cu Protopopiatul de Criuleni și Dubăsari, părintele Teodor Pelin, Primăria Slobozia-Dușca, primar Sergiu Istrati și gazda acestui prestigios eveniment, directorul Casei de cultură dl Andrei Istrati.

Având ca scop educarea spiritului patriotic al concetățenilor, conservarea și promovarea valorilor naționale, proslăvirea și comemorarea Marelui Domnitor al Țării Moldovei Ștefan cel Mare și Sfânt, festivalul a adunat numeroase colective artistice, coruri bisericești, interpreți din r. Criuleni. Publicul spectator și oaspeții au fost întâmpinați de fanfara satului condusă de Boris Țurcanu, creând o atmosferă de sărbătoare..

Holul Casei de cultură a fost amenajat cu o expoziție a unui șir de lucrări de valoare și expresie profund națională a meșterilor populari din raionul nostru: Victor Pelin (cioplitul în lemn) — autorul Trofeului festivalului; Natalia Tricolici (imprimeu, croșetare, pictură); Zinaida Mazur (panificație); Alexandra Culava (icoane, suvenire din mărgele); Lidia Petrache, Lidia Calancea, Raisa Spătaru (croșetare, broderie); Lidia Burlac (frivolite), Tatiana Sitmatova (suvenire din mărgele); Aliona Cotorobai (frivolite, croșetare); Natalia Rojco (broderie).

Omagiu lui

Ștefan cel Mare și Sfânt

Semnalele buciurilor au dat vestea de început a Festivalului. În scenă și-a făcut apariția Ma-

rele Voievod Ștefan cel Mare, întruchipat de Nicolae Darie, actorul Teatrului Național „M. Eminescu”, apoi au urmat: formațiile folclorice, „Nemurelele”, cond. E. Ermurache și „La stâncă”, cond. M. Cerlat, s. Dubăsarii-Vechi, „Cununa dorului”, cond. M. Onică, s. Măgdăcești, „Doina Codrului”, cond. E. Sadovnic din Râșcova; ansamblul de muzică și dans „Țărăncuța”, cond. I. Boșcănean, susținuți de orchestra de muzică populară dirijată de B. Țurcanu din Slobozia-Dușca; ansamblurile vocale de bărbați „Dubosarii”, cond. V. Cociu, „Șoimarii”, cond. I. Chircu, Ratuș, „Pandurii”, cond. B. Soltan din s. Jevreni, „Stejăreii”, cond. A. Ciorbă, s. Cruglic, „Cavalerii armoniei”, cond. V. Vântu din Boșcana; corurile bisericești din Slobozia-Dușca, Izbește, Mașcăuți, corul Protopopiatului de Criuleni și Dubăsari, dirijor părintele Teodor Vrabie; grupul vocal al Centrului Raional de Cultură, „Gr. Sârbu” Criuleni — interpreți E. Scifos, I. Nicolae, I. Cumpătă, I. Pâslaru, P. Mândru.

Secția Cultură și Turism a oferit participanților diplome și Trofeul festivalului, iar protopopiatul de Criuleni și Dubăsari icoana cu chipul lui Ștefan cel Mare și câte un audio-CD.

Festivalul a luat sfârșit cu tradiționalul cântec „Când o fi să moară Ștefan” susținut de publicul spectator, care a trezit emoții puternice în cugetul și inima tuturor participanților.

Salut Europa!

Zilele trecute, „Bătrânul continent” și-a sărbătorit „Zilele Europei”. Cu acest prilej, în incinta BPO „T. Isac” din Criuleni s-a desfășurat o activitate cu participarea elevilor cl. I-IV. Un mic discurs despre istoria Uniunii Europene a ținut Lidia Frumosu, președintele Despărțământului ASTRA „Ioan Sârbu”. Un recital de poezii despre țările membre ale UE și capitalele lor au prezentat elevii cl. II - IV. Apoi a urmat o victorină care pe lângă răspunsuri la întrebări mai presupunea și găsirea pe harta politică a Europei a țărilor respective. Despre unele state membre ale UE copii cunosc multe grație faptului că unii părinți, rude activează în țările respective.

În cadrul activității copiii au avut prilej să descopere o expoziție vastă de cărți cu referință la Uniunea Europeană, informații despre capitalele și unele orașe mari, precum și câteva enciclopedii: „Vreau să știu despre UE”, „Enciclopedia UE”, „Țările lumii”.

TATIANA LEȘAN,
bibliotecar-bibl. BPO „T. Isac”, Criuleni.

Duminica MARE —

tradiție locală

După tradiție, de sâmbătă seara, mateuțenii au arborat biserica, porțile caselor și fântânile cu frunzari (rămurele de tei, nuc, frasin sau arțar), care simbolizează limbile de foc ale Sfântului Duh. Creștinii au fost duminică la biserică să sărbătorească pogorârea Duhului Sfânt peste Apostoli. În Duminica Cincizecimii sau Duminica Mare (Troia), sărbătorită la 50 zile după Paște, la fântâna cu uluc s-a desfășurat un spectacol de suflet cu cântece străvechi.

După ce, la biserică, sau rugat de sănătate, pace și realizări fructuoase, părintele Ioan Javgu-rean a caracterizat simbolul acestei duminici destinată cultului pomenirii morților la biserici sau cimitire, elogiul apei și vegetației. Fi-

ind cea mai mare zi de duminică din an, sunt contraindicate lucrările. Frunzarii se țin o săptămână până la Sânziene (24 iunie), seara la asfințitul soarelui gospodarii stropesc frunzarii cu apă la rău, zicând: „Să ploaie, să se facă pâinea, Să fim sănătoși, Și la anul de ziua aceasta!”, astfel se duc rusaliile - ființe supranaturale ce iau mințile oamenilor. Se pare că obiceiul neobiblic Rusaliile avea loc la

începutul verii, când creștinii sărbătoreau Pogorârea Duhului Sfânt, cu timpul aceste două sărbători sau contopit.

Cu acest prilej la toate fântânile din sat este prezentă câte o masă cu bucate: sarmale cu frunză de vie sau de potbal, plăcinte, învârtite, cop-turi, turte cu mac, etc.

Aici se întâlnesc vecinii, neamurile. La fântâna de lângă biserică s-a desfășurat un program moderat de subsemnată acestui articol, în fiecare an împreună cu formația „Comoara satului” participă cu irepetabilele cântece, de data asta au prezentat un vast concert de suflet, cu piese de neuitat: „Spală-mă în râul dragostei”; „La fântâna cu uluc”; „Nistrule cu apă rece”; „Foaie verde-a bobului”; „Spune-o vorbă de soroc” etc. Apoi membrii formației: Vera Știrbu, Eufrosenia și Liuba Ursachi, Zinaida Donica, Tatiana Ursachi, Tatiana Donica, Eufrosenia Cazac, Serafima Cazac, Eugenia Barbă, Angela Țurcan, iau îndemnat pe cei prezenți, să păstreze tradițiile și au invitat spectatorii să cânte împreună cu ei, așa cum era pe vremuri, cu scopul de a da puls nou tradiției locale.

Guguțel din Mateuți!

La sfârșit de săptămână, în sala festivă a Gimnaziului Mateuți, a avut loc spectacolul teatralizat „Hai cu toții de mână sub căciula lui Guguță!”, organizat de Căminul cultural Mateuți, ideea, scenariul și regia acestui eveniment îi aparține subsemnatei, manifestare organizată în scopul promovării tinerilor talente și valorificării zestrei neamului, cu susținerea financiară a primăriei Mateuți.

De ziua Internațională a Ocrotirii Copilului s-au întrunit Guguței din Mateuți pentru a continua isprăvile acestui erou de poveste care întrușipează bunătatea și inteligența.

În această zi copiii au primit daruri, iar bunicii și părinții și-au amintit cu nostalgie de cea mai frumoasă perioadă din viața omului unde povestea devine realitate.

În holul gimnaziului s-a lansat o expoziție de carte și sculptură în lemn.

Micii spectatori au fost întâmpinați de șefa BPM — Angela Ursache, care a deschis sărbătoarea, aceasta s-a transformat într-o poveste a Guguțelilor unde întreg spectacolul a fost moderat de Nadejda Morari în rolul Guguței și Viorel Mârzenco — Guguță, ambii fiind elevii cl. a VII-ea. În această poveste au fost implicați interpreți amatori de la gimnaziu: Veronica Davitean cu piesa „Bună dimineața”; Gabriel Vatamaniuc — „Între bine

și rău”; Sorina Ursache — „Floarea dorului”; Evelina Țurcan — „O idee minunată”; Mihaela Tihon — „Nu pleca”; Cătălina Ciobanu — „Prietenii”; Dana Cazac — „În lumina ochilor”; Adriana Cucer — „Scumpi amici”; Eugeniu Cuzuioc — „E ziua mea”; Vasile Hâncu — „Tot mai sus”; Dumitrița Cucu — „Simplu și natural” și „Sunt copil”, apoi au dansat în stil modern, unde copii sau dăruit creativității sale implicând guguțelii spectatori.

A fost un prilej de a sărbători copilăria, un schimb de experiență pentru guguțelii de a-și demonstra talentul. Copiii și-au creat povestea, s-au distrat și bunicile cu guguțelii lor.

Spectacolul a fost o adevărată sărbătoare.

Copiii au avut nevoie de multă inspirație pentru concursul desenul pe asfalt, la tema „copilăria guguțelilor”. Ei au dat dovadă de o imaginație care cuprinde universul copilăriei.

Este foarte dificil să alegi dintre atâtea copii talentați pe cei mai deosebiți. Până la urmă Veronica Davitean, Eugeniu Cuzuioc și prințesa guguțică — Dumitrița Cucu sau evidențiat prin talent deosebit în vocația scenică, har artistic și trăirea piesei pe care au interpretat-o.

Satul Mateuți are copii lași talentați!

Le doresc succes, aventuri frumoase în vacanță și SĂ CÂNTE! — sub frecvența sufletului.

Păstrați horele și cântul, ele-îmbogățesc pământul

ION DOMENCO
or. Cantemir

Cea de-a XXIII-a ediție a Festivalului folcloric „La vatra horelor bucuriene”, ce se desfășoară cu o consecvență de invidiat în s. Bucuria, Cahul cu susținerea Consiliului raional Cahul, administrației publice locale și a unor oameni cu suflet mare din teritoriu, a întrunit colective de cântece și dansuri din raioanele Cahul și Cantemir, care conservează, dezvoltă și promovează valoroase tradiții ale neamului, scoțând din anonimat noi și noi talente.

O adevărată și plăcută surpriză a Festivalului din acest an a fost expoziția lucrărilor meșterilor populari, dar și evoluarea la individual a tânărului Ionuț Balmuș din s. Congazic, UTA Gagauz-Yeri.

Tradițional deja, festivalul a început cu hora prieteniei și a bucuriei, încinsă în fața Căminului cultural din localitate, în iureșul căreia s-au prins de la mic la mare — artiști amatori din diferite localități cahulene, cantemirene, dar și locuitorii satului Bucuria, pentru care desfășurarea în luna

lui gustar a acestei treceri în revistă a realizărilor cultural-artistice a devenit ceva firesc, o adevărată sărbătoare a cântecului și dansului, portului național, a meșteșugurilor populare din sudul țării. De astă dată, în holul Căminului cultural a fost vernisată expoziția lucrărilor meșteriței populare, Ana Caisân din s. Pelinei, care a trezit admirația vizitatorilor.

În deschiderea evenimentului, Gheorghe Raicu, directorul Căminului cultural din s. Bucuria, organizatorul acestei valoroase activități, avea să menționeze următoarele: „Mă bucur nespus de mult că am reușit și de astă dată — cu suportul material al APL locale de nivelul I și II, a sponsorilor — să avem un număr impunător de participanți, 14, de diferite vârste — de la copilași până la maturi, toți împătimiți de vraja cântecului și dansului nostru popular, de această horă a prieteniei și bucuriei. Nu pot să trec cu vederea și faptul că în aceste colective avem multe dinastii. De altfel și eu per-

sonal cânt, alături de soție, fică, precum și alți colegi de-ai mei. Mă bucur, zic, că, în pofda tuturor greutăților, ne-au sosit colective din satele noastre, inclusiv, din Pleșeni și Ciobalaccia, Cantemir. Toți sânt pregătiți bine, din majoritatea satelor au venit câte 1-2 colective. Au demonstrat o bună performanță colectivele din Pleșeni, Ciobalaccia, Văleni, Giurgiulești, Cucoara, Andrușul de Sus și Andrușul de Jos și evident, din Bucuria. Este îmbucurător faptul că au venit și meșteri populari, care au acoperit cu o aură deosebită armonia și farmecul festivalului, valorile noastre nepieritoare, că i-am avut din nou alături pe tatăl și fiul Pralea din Andrușul de Jos, pe binecunoscutul Tudor Bejenaru din Văleni, multe alte dinastii, cărora le suntem recunoscători.

Unul câte unul, formațiile artistice urcau pe scenă, pentru a demonstra măiestria cântecului și dansului popular — „Bucuria”, „Andrieș”, „Opincuța”, „Cucorenii”, „Cimbrișor”, „Cimpoieșii”, „Pelinia”, „Gliă”, „Codrenii”, „Roata norocului”, „Crăițele”, „Țărăncuța” ș.a.

Conducătorul artistic al Căminului cultural din Bucuria, Dumitru Cicanci, care a stat alături de Gheorghe Raicu la cârma acestui eveniment cultural de anvergură, avea să ne relateze, emoționat: „Este o mare mândrie și bucurie pentru noi toți faptul că folclorul, această neasemuită zestre a neamului, este păstrată, la Bucuria, cu sfințenie din generație în generație și pot spune cu toată fermitatea, că anume această continuitate stă ca un zid în calea uitării, a dispariției valorilor noastre naționale, ce ne mențin ca neam.

Ne reușește acest fapt și grație muzeului satului, unde am colectat numeroase relicve istorice, unde desfășurăm șezători, alte activități, la care, alături de maturi, participă și copiii din sat”.

Iar Ilie Pralea, conducătorul ansamblului „Andrieș” din Andrușul de Jos, Cahul, adăugă, la fel copleșit de emoții:

— *Avem în ansamblu copii, care au îndrăgit fluierul, cavalul, alte instrumente populare. Dacă e să fiu sincer, ne vine cam greu să atragem în ansamblu tineri, mulți dintre ei fiind interesați de computere, dar, oricum, împreună cu soția, feciorul, participăm la toate festivalurile din raion, fiind convinși că numai prin activitate permanentă mai menținem aprinsă această misterioasă flacără a tradițiilor, datinilor și obiceiurilor populare. Mult succes tuturor, le suntem profund recunoscători colegilor din Bucuria care-s bravo!..*

Natalia Bolocan, conducătorul ansamblului „Gliă”, s. Hănăseni, Cantemir:

— *Am adus la Festival melodii populare, cântece și dansuri din bătrâni, dar pe care nu le dăm uitării. Ne bucură mult faptul că, de curând, în ansamblul nostru s-au „infiltrat” soții Nicolae și Svetlana Guțuleac, medici la spitalul raional — mari iubitori de fol-*

clor, tradiții și datini populare. Motto-ul nostru este „Păstrați horele și cântul, ele-îmbogățesc pământul!”. Ținem la ele, căci le-am preluat de la părinți, bunei și străbunei, sânt opere artistice create de popor, unele anonime, dar de o valoare incontestabilă, demnă de apreciere. Ași dori să menționez faptul că în comuna noastră avem mulți artiști amatori, rapsozi populari cu renume și acest fapt ne însuflă încredere, speranță în tendința și dorința noastră de a conserva și promova tezaurul folcloric.

Ana Caraman, șef interimar, Secția Cultură Cahul, concluzionează în final:

— *Probabil, este imposibil de redat prin cuvinte acele culori vii, atât de plăcute, luminoase, buna dispoziție, atmosfera ce a dominat pe tot parcursul zilei la Bucuria. Vreau să le mulțămesc în deosebi, primarului de Bucuria — Ivan Cănev, consilierilor locali și raionali, oamenilor de bună credință, care și-au adus contribuția la organizarea și desfășurarea acestui frumos Festival. Oameni de diferite profesii — lucrători de cultură, profesori, educatori, lucrători agricoli, medici etc au cântat, au dansat, ne-au descrescit frunțile, veselindu-se alături de copii, tineri, adolescenți, cărora le transmit această dragoste față de folclor, tradiții și obiceiuri populare. Pe toți ne unește cântecul și dansul, dragostea de creația populară, tot ce ne-a rămas de la bunei și străbunei. Este foarte bine că APL susține aceste inițiative, la Cahul organizându-se, probabil, cele mai multe activități cultural-artistice din republică.*

În final, vicepreședintele raionului Cahul, Vladimir Calmăc, a înmănat participanților diplome și premii, mulțumindu-le tuturor pentru cântec și dans, pentru această horă a prieteniei, a bucuriei, tuturor celor care nu-și uită tradițiile populare.

Anii trec, se duc de-a rândul
Și ne lasă amintiri,
Să pătrundem doar cu gândul
Cuprinzându-ne trăiri...

Crinul plecat în ceruri...

Zilele trecute, în incinta Bibliotecii Publice raionale Drochia, în cadrul ceneclului „Steaua de vineri” a avut loc lansarea de carte **„Nuntă în ceruri”, în memoriam Marianei Untilă**, originară din s. Dominteni, r. Drochia.

S-a mai desprins o frunză din ramurile vieții! E verde încă frunza și plină de tristețe... astfel a plecat dintre noi la o vârstă fragedă, la numai 16 ani, asemenea unui crin abia îmbobocit, lăsându-ne adânc copleșiți de nostalgie și tristețe o domniță cu părul bălai și ochii ca marea, plină de energie, care reușea să ne înaripeze prin puritate sufletească – Mariana Untilă, lăsând urme adânci în inimile noastre pe care nu le vom putea șterge niciodată.

Mariana a fost întruchiparea bunătății, mărinimiei, frumuseții, inteligenței, hărniciei și perseverenței – a tot ce e mai frumos pe lume. Cei care au cunoscut-o, îi prevesteau un viitor mare încununat de lauri.

Au fost rostite din inimă cuvinte izvorâte dintr-o mare durere și dragoste față de Mariana. Aprecieri adevărate au comunicat spectatorilor V. Zagaievski, președintele ceneclului și membrii S. Reșetnic, A. Rusnac, V. Grițco, S. Vieru. A depănat amintiri deosebite despre fetița cu părul de aur, exprimându-și regretul dna E. Grosu, prima învățătoare a Marianei, primarul s. Dominteni. Și-au exprimat durerile și C. Prodan, V. Rotaru, N. Concescu, A. Rață, C. Lisnic, D. Donu ș.a liceeni din oraș, îndrumați de profesoara de limbă și literatură română O. Cojocar. Ei au recitat poezii din cartea Marianei. Corul Școlii de muzică a interpretat „Adagio”, ansamblurile folclorice „Busuiocul” din or. Drochia și din s. Pelinia au intonat „Hristos

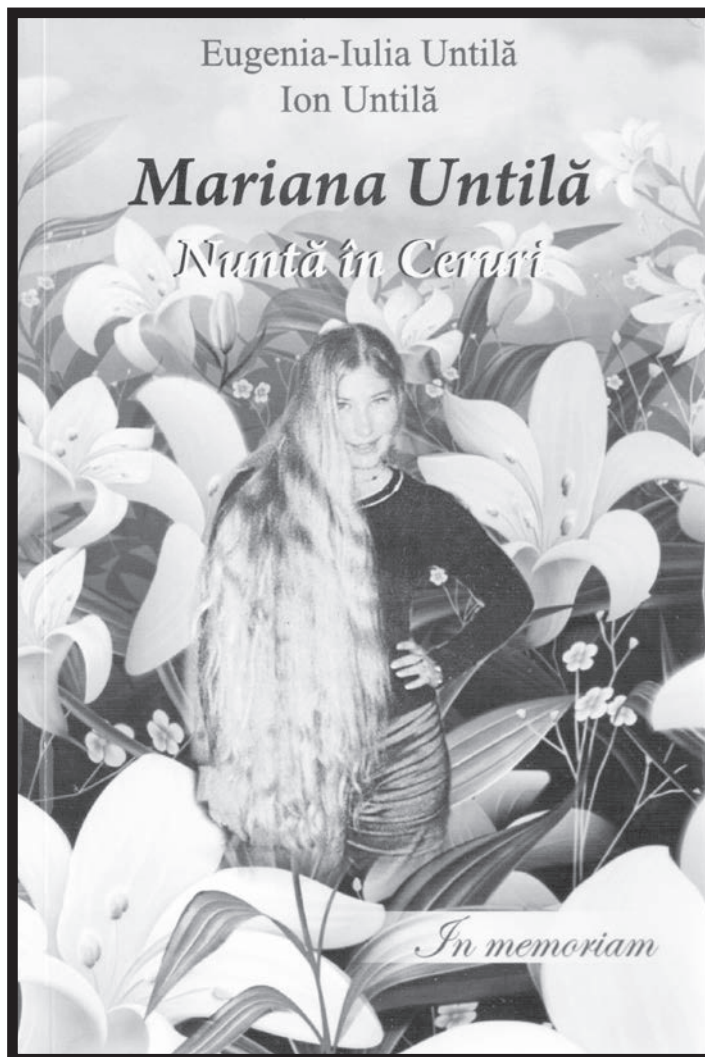
a înviat” (Mariana a evoluat cu mult succes în ansamblul „Moștenitorii” și în Studioul coral „Lia – Ciocârlia”), iar C. Bațura a interpretat cântecul îndrăgit al Marianei „De la Cernăuți la vale”, ascultat

cu lacrimi în ochi de toată lumea prezentă în sala, devenită ne încăpătoare. Spre regretul tuturor, florile care ar fi trebuit să le primească Mariana de la cei dragi, au fost aduse doar ca semn de imensă recunoștință față de cea plecată atât de timpuriu dintre noi. Probabil, Mariana, nu și-ar fi dorit o asemenea omagiere. N-a fost o persoană prezentă, care să nu fi avut emoții de compătimire ascultându pe dna Eugenia cum își depăna firul amintirilor despre fiica sa, plecată în lumea umbrelor pe drumul neîntoarcerii.

Anume în aceste clipe de profundă reculegere am perceput profunzimea și înțelepciunea versurilor scrise în singurătate și descoperite mai târziu, abia după părăsirea lumii pământești a Marianei.

Versurile ei flutură pe buzele celor ce le-au citit sub lampa serii, păstrează valoarea unei mărturii exacte asupra oamenilor și împrejurărilor de atunci. Mariana nu se vede, s-a prefăcut în înger, iar noi, cei care am cunoscut-o îi simțim suflarea-i ca floarea din pulberea florilor vechi... rămasă în memoria noastră ca o creatoare de poezie.

Și pe această cale îi mulțumesc dnei Rodica Lozovan, specialist principal la Secției de Cultură Drochia, moderatoarea acestei lansări de carte, dlui Vitalie Zagaievski, colectivului BPR Drochia, tuturor persoanelor implicate în această activitate de suflet.

Bibliotecile sătești — sursă de rusificare?

Am ezitat nițel înainte de a pune acest titlu. În majoritatea cazurilor, titlul e un prim indiciu cam despre ce este vorba în informația de mai jos. Totuși nu l-am schimbat, deși unor indivizi poate să nu le fie pe plac.

Am fost într-o delegație la Cușmirca. Am intrat și pe la biblioteca pentru copii, amplasată în demisolul primăriei. M-am interesat la „patroana” instituției, Zinaida Rusu, care-i proporția de cărți în limba rusă și în română. De ce am întrebat întâi de cele de limbă rusă? Deoarece bănuiesc că la noi mai predomină asemenea cărți. Ele conțin multe lucruri interesante, deși în mare parte promovează ideologia sovietică. Nu m-am înșelat: potrivit doamnei în cauză, au pe rafturi 17 mii de titluri de carte. Din ele 50 de procente sunt în limba rusă, 25% - în română (dar cu grafie chirilică) și doar 25% sunt în grafia firească a limbii noastre. Dacă am lua în cifre (cu aproximație), circa 8500 sunt în rusă, 4250 - în română cu o grafie străină și doar 4250 - în limba noastră cu grafia noastră.

Nu acuz pe nimeni dintre localnici - nu e prerogativa mea. Deduc un fapt trist: la noi mai sunt (indirect) spălați creierii copiilor, dar și maturilor (căci și ei vin și iau cărți cu împrumut de la bibliotecile pentru copii) de ideologia sovietică, mai sunt promovați niște „eroi vestiți”, unii dintre care, de fapt, pot fi numiți criminali.

Dacă ținem cont că o carte bună nu costă ieftin, mai deducem că pentru completarea bibliotecii cu literatură în limba poporului băștinaș (cu grafia firească) sunt alocați bănuți și nu leuți sau lei mulți. Judecați și dumneavoastră, în baza aceleiași bibliotecii de la Cușmirca: doamna Zinaida Rusu ne-a comunicat, ispitită insistent de noi, că în anul 2009 primăria a

alocat 9 mii de lei pentru procurarea literaturii artistice la biblioteca lor, în 2010 - nimic, în 2011 - 12000 de lei. Pentru 2013 i s-a spus că vor veni bani pentru cărți și de la Ministerul Culturii și de la primărie. Dea Domnul să nu fie mai puțini decât în anul 2012 sau să nu rămână doar cu promisiunile (au mai fost cazuri similare)!

De ce se întâmplă așa, de ce unul dintre focarele de bază ale culturii naționale este lăsat de izbeliște?

Nu mă revolt împotriva administrațiilor publice locale - ele fac cât pot și cum pot pentru a menține aceste instituții măcar pe linia de plutire. E vorba de o revoltă împotriva politicii la nivel național. Te apucă furia când afli de la aceeași bibliotecară că mai au încă multe cărți cu lucrările „marelui” Lenin sau despre el. Zice, „ni s-a spus să le păstrăm”. Pentru ce, sau pentru cine? Are cineva încredere că se va întoarce regimul comunist totalitar? Te-ai mira de-a făta, vorba moldoveanului. S-a dus trenul cela (cu marfare pline cu țărani și intelectuali harnici din Basarabia, surghiuniți în Siberia doar pentru că-și iubeau neamul, pământul și averea, acumulată cu atâta trudă și sudoare). Alte vremuri avem, deși mintea ne este încă foarte poluată și ocupată de ideologia oamenilor străini nouă.

Tabloul descris la Cușmirca persistă și-n alte biblioteci din raion și țară. Am zis, e nevoie de o politică la nivel de stat pentru a schimba „macazul” lucrurilor spre o cale mai bună. Altfel vom transnistria, încetișor și Moldova dintre Nistru și Prut. Anumite forțe, ostile neamului nostru, atâta și așteaptă.

Imaginați-vă că pe aceste rafturi doar 25% de cărți sunt bune de citit pentru copiii noștri. Și așa în toată R. Moldova.

SERGIU CUMATRENCO,
jurnalist, or. Șoldănești

Încotro mergem?

România ne susține masiv!

Faptul că bibliotecile noastre sunt sărace în carte bună, mai ales în limba română, cu grafie latină, nu e un secret. Iată de ce ne-am bucurat nespuse de mult când raionul Șoldănești a primit un lot de literatură, cu donație de carte artistică, de la biblioteca „Adevărul” Holding din România. Acum avem de la ei încă 4692 de exemplare de carte executată la cel mai înalt nivel editorial. Fiecare carte din cele 108 titluri era învelită în peliculă de polietilenă și a ajuns la noi într-o stare impecabilă. Cel mai mare preț al unei cărți e de 68 de lei, cel mai mic - de 4, 38 lei, deși prețul lor real e de 5 și chiar 10 ori mai mare. În total am primit de data aceasta de la donatorul de carte în cauză literatură de circa 26 000 lei. Printre autorii de carte din literatura universală îi putem menționa doar pe A. Dumas, F. Herbet, O. Balzac, A. Bronte, O. Wilde ș. a.

Tot lotul de carte a fost împărțit celor 33 de biblioteci de către specialistul principal la Secția Cultură Șoldănești Galina Potorocă. Au ajutat-o mult angajatele bibliotecii publice orășenești, conduse de directoarea lor Ludmila Glinjinschi: Rita Melnic, Stela Negară, Valentina Rotaru, Lucia Musteață. De asemenea s-au antrenat activ la transportarea literaturii în teritorii toți primarii satelor din raion.

Mulțumim donatorilor.

Sperăm că cititorii noștri vor sorbi cu nesaț tot ce au scris autorii cărților, astfel obținând informații de valoare și deprinderi frumoase de viață.

Pe lucrătorii din cultură i-a ajuns cuțitul la os...

Știe toată lumea că guvernanților le-a convenit totdeauna să-i țină pe lucrătorii din domeniul culturii pe post de Cenușărese, aș zice chiar de cerșetori. Dovadă e și salariul mizer pe care l-au avut și-l au aceste albinuțe care adună, păstrează și transmit urmașilor patrimoniul nostru cultural. Noi, ziariștii, în perioada sovietică și până mai ieri, când mai exista presă scrisă de stat, eram finanțați tot din contul culturii (10-11%). Am fost și rămânem și azi promotori activi ai valorilor culturale, dar și ai echității sociale. Iată de ce n-am stat pe gânduri când m-a invitat șeful Secției raionale Cultură, Tineret și Sport Șoldănești, Grigore Zănoagă, la o întâlnire de suflet cu colegii lor din raionul Soroca, care urma să aibă loc la Colegiul de Arte din această localitate nistreană. M-a informat că vor merge mai mulți lucrători din cultură — circa 70 de persoane (directorii căminelor de cultură, conducătorii artistici ai colectivelor de amatori de la aceste instituții și bibliotecarii din raion.

Azi nu-mi pare rău c-am acceptat invitația. Am participat la o întâlnire consultativă ale lucrătorilor din cultură din cele două raioane, care au luat în dezbateri problemele arzătoare ale domeniului, dar au și pus niște baze ale strategiei de redresare a stării de lucruri în cultură. Punctul de pornire spre această întâlnire a fost salariul mizer (de răsul gănilor) al lucrătorilor din cultură, condițiile nocive de muncă, atitudinea nepăsătoare, pe alocuri batjocoritoare, ale multor reprezentanți ai autorităților publice de toate nivelurile față de cei care păstrează, produc și promovează cultura. Or, azi un salariu de 600-800 de lei e strigător la cer de înjositor. Iată de ce se cere o politică de stat, o strategie la nivel național de ieșire din acest impas rușinos. Altfel rămânem cu fundul pe gheață, devenim o societate și mai incultă decât o avem în mare parte azi.

„Noi cunoaștem cât de greu își câștigă bucățica de pâine foștii noștri discipoli, spuse în context directorul Colegiului de Arte, Tamara Grițenco. Și instituția noastră, fondată prin anii 50 ai secolului trecut, se „bucură” de aceeași atitudine din partea tuturor guvernanților — și celor care au fost după obținerea Independenței, și celor care sunt. La noi vin copii care habar n-au cum se ține-n mână un instrument muzical sau cum se execută o figură de dans, iar până la urmă pleacă de aici specialiști de înaltă calificare. Foarte mulți artiști de prestigiu din R. Moldova au pornit în viață de aici. Păcat că azi munca specialiștilor din cultură nu-i apreciată la justa valoare și ei pleacă peste hotare sau se angajează la diferite munci departe de domeniu, pierzându-și calificarea”. Doamna director și-a exprimat regretele referitor la salarizarea sub orice nivel al lucrătorilor din cultură. De asemenea și-a exprimat îngrijorarea că unele voci din Chișinău intenționează să desființeze Colegiile de Arte, transformându-le în licee. „Considerăm o crimă distrugerea lor! Strategia de dezvoltare a culturii ori n-a fost gândită bine, ori e promovată de diletanți. Asta va distruge totalmente învățământul din domeniul cultural, iar de aici și cultura va suferi enorm, va fi ruinată. De ce responsabili nu se gândesc la asta? Noi și așa nu reușim să asigurăm cu specialiști calificați un șir de case de cultură...”

„Nu mai putem tăcea când vine vorba despre atitudinea guvernanților țării față de cultură. Avem potențial — ne trebuie susținere. S-ar putea de exploatat și posibilitățile Euro regiunii „Siret-Prut-Nistru” zicea în context Grigore Zănoagă. El a vorbit despre strategiile de dezvoltare a culturii din raionul Șoldănești, despre multiplele festivaluri care-s organizate în diferite sate ale raionului pentru a cuprinde cât mai multe regiuni ale acestei struc-

turi administrativ teritoriale: „Nistru-le cu apă rece” de la Socola, „Dumitru Matcovschi” (poetul academician) de la Vadul-Rașcov”, „La umbra stejarului” (baștina scriitorilor S. S. Cibotaru, Arhip Cibotaru, Valerian Ciobanu) de la Cobâlea, „Andrei Lupan — frate al pământului” de la Mihuleni (fratele academician al scriitoarei Ana Lupan), „Ziua Daciei” de la Rogojeni, „Cântați ca la Râspopeni” (baștina interpretelor vestite Nadejda Cepraga, Nelly Belibov, Mariana Cepraga, Ana Dabija, regretata Maria Strătilă-Iovu), „Haz de necaz” de la Cotiușeni Mari (baștina regelui umorului Gheorghe Urschi), Festivalul dinastiilor „Familie unită — societate prosperă” de la Sămășcani... „Cu 30 de ani în urmă tot lucram șef al Secției Cultură Șoldănești, continuă G. Zănoagă. Atunci era mai greu, dar ... mai ușor: băteau și ți se deschidea, cereai și ți se dădea — puțin, dar obțineai ceva. Acum însă e mai dificil...”

Diana Dicusari, director general la Centrul Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial (CNCPPCI), a „încurajat” asistența prin a spune că „și noi lucrăm la o instituție de stat, dar nu ne deosebim de dumneavoastră cu salarizarea. Dar vreau să vă spun că avem în țară cultură — multă și frumoasă. Numai că noi suntem în serviciul Nuștiucui! Nu cunoaștem când cultura va deveni o prioritate în țară. Noi nu ne regăsim în lista de priorități ale statului... Suntem foarte cuminți. Știm că nonvaloarea persistă, dar cântăm „99 de cumetri”... Trebuie să ieșim și noi în stradă, să ne cerem drepturile? Da, trebuie! Or, parlamentarii, guvernanții știu că avem salarii mici, însă nu fac nimic. E cazul să fim uniți. Și să batem împreună în aceeași țintă — poate vom fi auziți. Să ne dăm mai des cu părerea, să acționăm: cult, dar insistent”.

Grigore Bucătaru, șeful secției Cultură și Turism a Consiliului Raional Soroca, s-a arătat nedumerit și

revoltat de atitudinea sindicatelor față de soarta lucrătorilor din cultură. „Ce fac ele, cum ne protejează?”. Dânsul este de părere că, dacă se va proceda la unele acțiuni de dobândire a drepturilor mai largi “trebuie să manifestăm și noi disciplină, cultură... Statutul lucrătorului de cultură depinde de... lucrător. Dacă vrem să ne menținem la suprafață, e cazul să avem la casa de cultură și cizmărie, și frizerie, și bar... Trebuie să fim manageri buni ca să avem bani. Să atragem oamenii la diferite activități din cadrul casei de cultură, să nu-i transformăm numai în consumatori”.

Oleg Volontir, directorul artistic al CNCPPCI, care este de baștină de la noi din raion, din Mihuleni, satul vestitului Mihai Volontir (Budulai), și-a început activitatea de muncă la casa de cultură din Șoldănești. El și-a salutat pământeni, menționând că “în locul nostru (celor veniți de la Chișinău), sau alături, trebuia să fie măcar un responsabil de la Ministerul Culturii. Ei trebuie să vă răspundă la numeroasele întrebări care vă (ne) frământă. Noi, în comparație cu angajații Ministerului Culturii, mergem mai des în teritoriu... Am dat start acestei inițiative de a vă (ne) întâlni, îndemnându-vă să ridicați capul. Nu avem o politică clară, națională, care să depolitizeze instituțiile de cultură. Ele trebuie să se transforme în instituții de industrie artistică... Despre managementul în cultură se vorbește de 20 de ani, dar lucrătorii din cultură au rămas la același nivel. Merg la întruniri cu pedagogii, medicii și văd cum se impun ei. Dar ai noștri arată foarte prost și în plan estetic, și verbal. Unii le permit la o categorie de funcționari de la primărie să se comporte cu ei de parcă ar fi niște băieți. Chiar dacă primarul e mult mai tânăr și nu are cu 3 facultăți mai mult decât ei, își permite să strige „uăi Vologhea”, „fa Svetă”. Și aceștia tac... Azi toată lumea-i pregătită în plan informațional, ce-ar mai putea propune casa de cultură? Multe! Dar orice formație artistică trebuie să

aibă concept comercial, “marfă” competitivă. E rău că sunteți foarte pasivi când primarul aduce de la Chișinău un colectiv artistic să evolueze, plătinându-l cu multe mii de lei, pe când avem în raion 15 colective-model... Despre lipsa de echitate: bibliotecarii au grade de calificare, profesorii de la instituțiile de învățământ muzical – de asemenea. E cazul să primească și lucrătorii căminelor culturale niște drepturi... Ni se zice că nu-s bani în țară: minciuni! Voi știți ce premii de 15 mii - 21 de mii de lei își stabilesc judecătorii din Chișinău? Dar alți funcționari? Ei „se premiază” și la Anul Nou, și la 1 Mai, și chiar la 1 iunie (de Ziua Copiilor). Țara are bani! Merg premiile cu zecile de mii la „Apă canal”, „Moldova gaz”, la Centrul Național Pentru Reglementare în Energetică, la alte structuri, inclusiv de stat. Numai pentru lucrătorii din cultură nu-s! Noi discutăm și cu deputații în Parlament, și cu ministrul Culturii – degeaba ne pierdem vorba și timpul! Mă întorc la sindicat: de 30 de ani activez în cultură. N-am simțit că el este. Am cerut de la unii angajați ai conducerii sindicatului nostru de ramură să-mi spună ce salariu au – nu au dorit să-l divulge! Trebuie să punem odată punctul pe „i”. Pentru asta am organizat anul trecut Liga Națională a Lucrătorilor din Cultură din R. Moldova. La ea au aderat deja lucră-

tori din domeniul culturii din 8 raioane. Sper să adere și celelalte. Trebuie să acționăm în comun”.

Au mai fost luări de cuvânt și de atitudini, câțiva vorbitori au propus să adere și angajații din cultură ale celor două raioane la Liga Națională a Lucrătorilor din Cultură din R. Moldova. A fost adoptată și o Declarație în privința aceasta. Lucrătorii din cultură „se trezesc”, vor și ei echitate socială, vor să aibă salarii normale pentru a putea duce o viață decentă și a nu fugi din țară în căutarea unor venituri mai civilizate...

A urmat un concert de zile mari, prezentat de elevii Colegiului de Arte, apoi șoldăneștenii au vizitat vestita cetate de la Soroca, unde au ascultat de la ghid despre istoria acesteia, s-au fotografiat. Toți au spus că n-a fost o zi pierdută. Majoritatea au absolvit instituția de cultură de la Soroca și le-a fost foarte interesant să se reîntoarcă peste mai mulți ani la ea. Păcat că au găsit-o tot atât de săracă în plan material. În rest, au rămas recunoscători lui Grigore Zănoagă - pentru organizarea deplasării și președintelui raionului Alexandru Relișchi - pentru acceptarea de a achita plata pentru cele două unități de transport.

MARIANA MUȘTUC,
profesoară de literatură română
la gimnaziul Chipeșca, Șoldănești

Negând limba

ne negăm neamul și strămoșii

E toamnă... Se cern deasupra noastră raze de soare, evenimente, se cern speranțe spre timpuri mai bune, mai prospere pentru neamul acesta dintre Prut și Nistru - moldovenii români... Sunteți nedumeriți, probabil, ce gânduri încerc să împărtășesc cu dumneavoastră, dragi cititori: despre istorie? sau de speranță în ziua de mâine, care, pentru noi e mai impvizibilă decât orice tsunami.

Astăzi vă invit să discutăm vizavi de subiectul: *Cum vorbim, cum scriem?* Tema e uneori dureroasă pentru spațiul nostru basarabean. Parafrazând vorba poetului „Scrieți, vorbiți doar românește / Pentru Dumnezeu!”, aș vrea să facem o „incursiune” prin lexicul limbii materne, analizând diferite modalități cu ajutorul cărora fiecare dintre noi îl îmbogățim. Voi încerca să prezint exemple de utilizare corectă și incorectă a acestor achiziții lexicale. Altceva, decât politică, vreau să fac. Aș dori să atrag atenția asupra urmărilor influenței puternice a limbii ruse asupra lexicului limbii române, care se fac simțite până în prezent. Pe acest palier al funcționării limbii se face simțită diferența dintre vorbitorul interesat și curios, ale cărui competențe lingvistice sunt la nivelul așteptărilor, și vorbitorul indiferent, care își permite să utilizeze expresii calchiate, invocând niște scuze neîntemeiate de genul „așa vorbesc toți!” sau „așa am învățat de la părinți”. Foarte puțini știu despre fenomenul lingvistic prin care evoluează limba - calcurile lingvistice. Este vorba de împrumuturile lexicale, care nu sunt întotdeauna necesare, în sensul că nu apar pentru a defini un termen inexistent în limbă, ci apar pur și simplu din

lenea de a folosi cuvântul potrivit în procesul de traducere. Drept exemplu îmi va servi inscripția cu „urarea” care mai stă până azi pe frontispiciul filialei „Moletele-i” - ului din Șoldănești și anume: *Cu Anul Nou!* Veți fi nedumeriți, probabil: cam ce nu e clar aici?! E simplu, îmi veți spune, e o urare cu ocazia Anului Nou. „E o urare greșită, din punct de vedere al exprimării. E vorba de o traducere incorectă (din rusă - С Новым Годом!)”, e o traducere adaptată vorbirii noastre pentru care limba româna propune expresii de genul „La Multi Ani!”, „Un An Nou fericit!”.

M-am confruntat zilele trecute cu o situație când trebuia să depun o cerere, explicându-mi-se că „*Ce e scris cu penița nu tai cu bărdița*” (din rus. Что написано пером не зарубишь топором). Expresii echivalente în limba româna avem „Vorbele zboară, scrisul rămâne” sau „Ce e scris e sfânt”. Greșită este și expresia cu referire la un meci de fotbal: „Oaspeții au bătut un gol” (corect: „Oaspeții au înscris/marcat un gol”. Deseori auzim „Bolnavul a fost pus în spital” sau „... a pus banii la cârtică” (corect: „a internat un bolnav în spital”, „a depune banii la C.E.C.”.

Moldovenii, de firea lor foarte harnici, deseori folosesc expresia „am fost rupt de la lucru” (corect: „am fost întrerupt din lucru”). Știu că trăim vremuri nesigure și foarte mulți își zic: „cui să cred eu?”. „Lui Dumnezeu!” i-aș răspunde. De fapt expresia corectă e așa: „Pe cine să cred eu?” (deci a crede *pe...*, în...). Toți, dezamăgiți fiind, aruncăm expresia incorectă „astăzi nu face să crezi celor spuse de...”. Aveți dreptate, dacă ne raportăm

la sentimentul de silă pe care-l simțim cu referire la ceea ce se întâmplă în țară, pe scena politică, dar exprimarea corectă în limba română cere expresia: „Astăzi nu face să crezi în cele spuse de...”. Adeseori auzim expresiile „vine de la Italia, ... de la Rusia, ...de la Portugalia etc.”. Verbul *vine* cere în cazul dat prepoziția *din* (vine din Italia...) și „*pleacă în Italia*” (nu la Italia).

Așteptam zilele trecute lângă ușa unui funcționar public pentru a depune o cerere și am auzit, fără să vreau, discuția a trei bărbați ce luaseră rând și ei la biroul respectiv. Unul din ei a zis: „Uite, dacă erau *tăti* documentele estea în limba rusă mai *înțelejem* ceva, dară așa..., în limba asta moldovenească nimic nu-nțăleg”. Șic! M-a podidit jalea pentru sărmana limba noastră româna. Mi-a fost mila, de fapt, și de sărmanul om. Răspunsul e simplu - până într-atât ne-au poluat sufletul, ca am ajuns să ne decidem de unele valori sfinte, care ne mai mențin ca popor. „Dispare limba, dispare și poporul” zic lingviștii. Mi-e frică și nu vreau să dispărem, neamule! Avem cu ce ne mândri: cu tradiții și obiceiuri frumoase, cu locuri pitorești-gură de rai, cu limba sfântă - „un șirag de piatră rară, pe moșie revărsată”!

Să vorbim și să scriem corect, să asimilăm și să utilizăm expresii, vocabule noi cu scopul îmbogățirii propriului vocabular, cât și a lumii morale și spirituale a fiecăruia dintre noi.

PRESTĂRI SERVICII POLIGRAFICE

FEP Grafema Libris s.r.l.
Cod fiscal 1003600038636
Cont/decontare 22244011092
Cod plătitor TVA 0402143
BC "Energbank" SA, m. Chișinău fil. Centru
cod bancar ENEGMD 22895

Notograf Prim s.r.l.
Cod fiscal 1009600037527
Cont/decontare 222490100004601
BC "Fincombank" S.A. fil. Nr. 1 Chișinău
cod bancar FTMDMD2X735

mun. Chișinău,
str. București 68, etajul 3, of. 313.
tel/fax: (022) 202-555; 202-553.
mob.: 069-39-29-09; 069-022-237

Literatură de specialitate și beletristică

Nr.	Denumire	Pagini	Preț (lei)
1.	Abecedarul muzicii și solfegiul (Clasa I-II), L. Țurcanu, A. Țurcanu	192 p.	50
2.	Abecedarul muzicii și solfegiul (Clasa III-IV), L. Țurcanu, A. Țurcanu	122 p.	50
3.	Literatura Muzicală (p/u șc. Arte/Muzică), (anii I-II de studii), S. Badrajan, A. Rojnovanu, S. Rotaru	236 p.	50
4.	Literatura Muzicală (p/u șc. Arte/Muzică), (anii III-IV de studii), S. Badrajan, A. Rojnovanu, S. Rotaru	278 p.	50
5.	Arta Muzicală din R.M. Academia de Știință a Moldovei Institutul Patrimoniul Cultural	952p.	120
6.	Muzică etnică: tradiție și valoare V. Ghilaș	296 p.	20
7.	Învățământul Muzical în Moldova Gleb Ciacovski-Mereșanu	276 p.	20
8.	Alină dorule alină (Cântece și melodii populare din Moldova și Bucovina), Dumitru Blajinu	352 p.	100
9.	Melodii de pe coline vol.II (partituri pentru orchestre de muzică populară), Serghei Ciuhrii	152 p.	30
10.	Ține-mă dorule lin (piese corale), Eugen Mamot	116 p.	30
11.	Cântece de dor (pentru diverse formații vocale), V. Nevoie	74 p.	30

Nr.	Denumire	Pagini	Preț (lei)
12.	Plaiul meu (coruri), Victor Nevoie	126 p.	30
13.	Nouă azi ne-a răsărit (colinde de Crăciun)	146 p.	30
14.	Și îngerii ca omul plâng (cântece și poezii de autor), Maria Stoianov	190 p.	20
15.	Gânduri țesute-n suflet (cântece și poezii de autor), Maria Stoianov	200 p.	20
16.	Grigore Grigoriu (viața și creația — album), Ion Proca	248 p.	100
17.	Nicolae Sulac (Mai aproape de departe), Ion Proca	264 p.	30
18.	La Oină (roman), Ion Proca	160 p.	20
19.	Poiana cu heruvimi (figuri ilustre: scriitori, actori...), Ion Proca	248 p.	40
20.	Din cartea copilăriei (poezii pentru copii), Traianus	16 p.	5
21.	Alfabetul Vesel (poezii pentru copii), Ianoș Țurcanu	32 p.	10
22.	Ce ascund cuvintele (poezii pentru copii), Ianoș Țurcanu	36 p.	30
23.	Carte de dragoste (poezii), Ianoș Țurcanu	180 p.	20
24.	Viespea (povestiri), Ion Gorgan	92 p.	10
25.	Cetatea de Cuvinte (Antologie, Scriitori Soroceni), Petre Popa	680 p.	70
26.	Cinegetica (dicționar explicativ), Tudor Colac	300 p.	70

«MAGIA LITERELOR»

joc pentru copii (alfabet)

40 lei

«MAGIA CIFRELOR»

joc pentru copii (cifre)

35 lei

«POIENIȚA VERDE»

joc pentru copii (flora, fauna)

35 lei

«Magia Literelor»,
«Magia Cifrelor»
și «Poienița verde»
sunt jocuri propuse
copiilor cu vârsta între
4–10 ani.

Nr. d/o	Registre Case de cultură, Școli de muzică	Preț (lei)
1.	Registrul de evidență a activității Casei de Cultură (anexa nr. 2 Regulamentul-tip)	14
2.	Registrul de evidență a activității formației artistice de amatori (aprobat Ministerului Culturii nr. 102 din 26 aprilie 2007)	14
3.	Registrul general de evidență a reușitei elevilor (pentru director)	14
4.	Registrul de evidență a șarjei pedagogice profesori și corepetitori	14
5.	Registrul de evidență a probelor de admitere	9
6.	Reistrul frecvenței și reușitei elevilor la disciplinele de grup	7
7.	Catalogul frecvenței și reușitei al elevilor (individual)	5
8.	Planul individual	5
9.	Cartea de evidență a lecțiilor asistate	10
10.	Proiect de lungă durată pentru disciplinele de grup	5
11.	Registrul proceselor—verbale colocvii, concerte academice, expoziții, examene	10
12.	Registrul proceselor—verbale ale consiliilor profesionale	10
13.	Registrul proceselor—verbale ale ședințelor secțiilor	10
14.	Registrul de evidență a frecvenței profesorilor la serviciu	10
15.	Certificate (de absolvire), (copertă tare, bumvenil)	25

Nr. d/o	Documente pentru biblioteci publice	Detalii	Preț (lei)
1.	Registrul mișcarea fondurilor	A4, 150 p., ofset	14
2.	Registrul inventar	A4, 200 p., ofset	25
3.	Caiet de evidență a activității bibliotecii	A4, 60 p., ofset	14
4.	Caiet de evidență a documentelor recepționate în schimbul celor pierdute	A4, 50 p., ofset	9
5.	Fișa cititorului	A5, ofset 1+1	0.10
6.	Adaos la formularul cititorului	A5, ofset 1+1	0.10
7.	Fișa catalog liniată	7x11, ofset	0.05
8.	Fișa catalog curată	7x11, ofset	0.03
9.	Fișa cărții	8x11, ofset	0.05
10.	Fișa evidenței zilnice	A4, ofset	0.18
11.	Fișa de evidență a ziarelor	8x11, ofset	0.05
12.	Fișa de evidență a revistelor	8x11, ofset	0.05
13.	Despărțitoare de catalog de centru	carton 250 g. ștanțate	0.5
14.	Despărțitoare de catalog de dreapta	carton 250 g. ștanțate	0.5
15.	Despărțitoare de catalog de stânga	carton 250 g. ștanțate	0.5
16.	Despărțitor de poliță	carton tare	4
17.	Fișa de înscriere la bibliotecă	carton 220 g.	0,2
18.	Fișa contract	carton 220 g.	0,4

Editura „Notograf Prim“ s.r.l.
Tipografia F.E.P. Grafema Libris s.r.l

Adresa: or. Chișinău, str. București, 68, of. 313, 314
Tel.: (+373 22) 22-37-86, 20-25-53
Tel./Fax: (+373 22) 20-25-55
E-mail: notografprim@gmail.com
grafemalibris@gmail.com

TABLOUL REPUBLICAN DE ABONARE LA REVISTA „REALITĂȚI CULTURALE”, NR. 9 (27)

Nr. d/o	Raionul/ Municipiul	Nr. abonați	Inst. de cultură	Responsabil de ediție (zonal)
1	Ialoveni	70	61	(0268) 26 004
2	Orhei	68	127	Gheorghe Guriuc (0235) 22 648 Lidia Sitaru (0235) 23 684
3	Hâncești	41	118	Ion Tulbu (0269) 23 070
4	Fălești	39	122	Grigorie Budu (0259) 22 648
5	Edineț	35	92	Rodica Popa (0246) 22 648
6	Criuleni	39	61	Valentina Bobeico (0248) 22 323 Maria Rapcia
7	Ungheni	34	126	Eugenia Baroncia (0236) 22 648
8	Strășeni	30	71	Vera Schirlu (0237) 22 244
9	Anenii Noi	27	72	Vasile Moroșanu (0265) 24 349
10	Călărași	26	90	Sergiu Cojocar (0244) 20 840
11	Bălți	27	23	Vera Caraulan (0231) 25 083
12	Șoldănești	28	64	Grigore Zănoagă (0272) 24 310
13	Glodeni	23	69	Vecislav Barat (0249) 22 648
14	Briceni	22	68	Ilie Zagorciuc (0247) 22 648
15	Soroca	20	125	Grigore Bucătaru (0230) 23 124
16	Nisporeni	21	68	Aurelia Andronache (0264) 23 711
17	Râșcani	20	99	Emilia Garbuz (0256) 22 648
18	Ștefan-Vodă	19	67	Valentina Uță (0242) 22 648
19	Cimișlia	19	74	(0241) 22 648
20	Rezina	17	73	Angela Racu (0254) 24 412
21	Căușeni	20	84	Fiodor Garaba (0243) 22 486
22	Dubăsari	14	34	Valentina Semionov (0248) 44 753
23	Telenești	14	97	Pavel Casian (0258) 22 648
24	Drochia	12	81	Petru Ababii (0252) 22 648
25	Cantemir	13	92	Nicolae Efticov (0273) 22 648
26	Florești	10	119	
27	Leova	11	70	Mihai Suruc (0263) 24 175
28	Dondușeni	10	48	Liuba Dănuță (0251) 24 272
29	Ocnîța	9	68	Ludmila Belonoșca (0271) 21 429
30	Chișinău	7	68	
31	Sângerei	6	99	Valeriu Rusu (0262) 21 898
32	Cahul	4	103	(0299) 22 255
33	Basarabeasca	2	25	(0297) 21 043
34	UTAG (Ceadăr-Lunga)	1	81	
35	Taraclia	0	52	

Total tiraj: 762 ex.

DIPLOME
INVITAȚII
AFIȘE
BUCLETE
ECUSOANE
CĂRȚI DE VIZITĂ

de la 5 lei per exemplar + design
de la 3 lei per exemplar + design
de la 1 leu per exemplar + design
de la 8 lei per exemplar + design
de la 1 leu per exemplar + design
de la 1 leu per exemplar + design

Festivalul folcloric
„La vatra horelor bucuriene”, s. Bucuria, Cahul

Duminică de Sânzienne la Jora de Mijloc, Orhei